

Комунальний заклад
«Обласна універсальна наукова бібліотека ім. О. М. Горького»
Запорізької обласної ради

Бібліотека, роки, люди, долі

Збірка нарисів та фотодокументів. Вип. 3

УДК 027.53(477.64)«19/20»
ББК 78.34г(4Укр-43ап)751.2
Б 59

Бібліотека, роки, люди, долі: збірка нарисів та фотодокументів. Вип. 2. – Запоріжжя: АА Тандем, 2012. – 76с., іл.

Черговий (третій) випуск збірки «Бібліотека: роки, люди, долі» продовжує видавничий проект ОУНБ імені О.Горького, присвячений головній книгозбірні Запорізького краю. Матеріали збірки (архівні документи, спогади, нотатки, світлини тощо) розкривають просторово-часовий діапазон закладу та вплив людського фактору на його розвиток.

Видання адресоване краєзнавцям, історикам, бібліотечним працівникам, всім запоріжцям, небайдужим до долі «горьківки».

УДК 027.53(477.64)«19/20»
ББК 78.34г(4Укр-43ап)751.2

© ПП «АА Тандем», 2012

ISBN 978-966-488-095-4

Від укладача

Історія — скарбниця наших діянь, свідок минулого,
приклад і повчання для нинішнього,
застереження для майбутнього.

М. Сервантес

При підготовці чергового (вже третього) випуску збірки «Бібліотека: роки, люди, долі» довелося ще раз переконатися, що писати історію одночасно захоплює цікаво, важко і... надзвичайно відповідально. Цікаво, бо доскіпливо вивчаючи матеріали, збираючи по крихтах інформацію, повертаючи із невиправданого забуття унікальні першоджерела, реально відчуваєш іншу епоху, її ритм, дихання, радієш, що соціальна пам'ять не згасла, а збережена кількома поколіннями бібліотекарів-горківців передає і відтворює позитивний соціальний досвід нащадкам. Усвідомлюєш, що саме просторово-часовий діапазон дозволяє осмислити закономірності і особливості еволюції закладу на різних етапах розвитку, переконуєшся, що час і тільки час, як головний суддя, врешті-решт надає чіткі відповіді стосовно життєдіяльності, стійкості, затребуваності та феномену регіональної бібліотеки.

Труднощі у вивченні історії Запорізької обласної універсальної наукової бібліотеки імені О. М. Горького, передусім, обумовлені неможливістю відтворення цілісної картини її 109-річного шляху, особливо ж періоду 20–40-х років минулого століття, із-за обмеженості, а почасти і реальної відсутності, початкових даних та історичних джерел, знищених у буревії революційної та постреволуційної атмосфери, у полум'ї Великої Вітчизняної війни. До того ж швидкоплинний час безжально забирає за собою і покоління «горківців», а разом з ними

тьмяніє і зникає пам'ять про обставини, події, людей, які самовіддано безкорисливо служили бібліотеці, читачам.

Цілком ясний інтерес, який спонукає нас до вивчення бібліотечної історії, адже це необхідно для розуміння динаміки її розвитку, виявлення основних чинників і вимірів функціонування, ролі і місця закладу в духовному і культурному житті області. Відтворити ж достовірну історичну картину явищ, подій досить часто не можливо без конструктивної уяви, для якої необхідні факти, документи, вміння подивитись на них очима минулого, з урахуванням конкретних історичних обставин і умов періоду, що розглядається. Тут і настає момент відповідальності, бо відтворюючи той чи інший аспект минулих подій, свідомо чи несвідомо припускаєшся суб'єктивних оцінок, власної точки зору. Тут варто згодитися з висловом відомого філософа і соціолога ХХ століття Карла Поппера: «Не може бути історії минулого в тому вигляді, яким воно дійсно було насправді, можливі лише історичні інтерпретації, і жодна з них не є остаточною. Кожне покоління має право по-своєму інтерпретувати історію, і не тільки має право, а в якомусь сенсі і зобов'язане це робити, щоб задовольнити свої нагальні потреби. Ми хочемо знати, як наші біди пов'язані з минулим, і знайти шляхи вирішення».

Відмітною особливістю третього випуску збірки загальнобібліотечного видавничого проекту «Бібліотека: роки, люди, долі» стала насиченість його першоджерелами, які потроху проливають світло на невідомі сторінки тернистого шляху головної книгозбірні Запорізького краю.

В ході підготовки пощастило виявити ряд малознаних історичних письмових джерел, в яких зафіксовані окремі факти і події нашої історії. Це архівні документи (звіти Олександрівського міського громадського управління (1902 рік) та Олександрівської міської громадської бібліотеки (1909 рік), протоколи, рішення бюро культурно-соціальної секції Запорізької міськради (1927–1929 рр.), публікації в місцевих газетах періоду 1925–1941 рр., текст передачі обласного радіомовлення за 1952 рік, фотоматеріали та ін.). Частина з них подається в оригінальному вигляді. Як і в збірках 2010–2011 рр., в даному випуску чільне місце займають історичні джерела особистісного походження – спогади ветеранів бібліотеки різних поколінь (А. І. Бальцер, Г. П. Ратнікова, В. І. Шпілева, Ф. Є. Пісецька, Л. І. Колодка), відгуки читачів. Такі матеріали є безумовним підтвердженням того, що бібліотекар – насправді головна дійова особа, від якої залежав і залежить розвиток всіх компонентів бібліотеки як системи і її історія не лише в

документах, вона в особах, вона в людях, які багато що пам'ятають. Нерідко саме людський фактор виявляється визначальним в діяльності нашої бібліотеки, бо роль А. І. Бальцера, З. Г. Костири, І. Г. Бальцер, С. В. Пономарьової, Т. С. Сукманової, ветеранів пізнішого «призову» (Л. О. Беляєва, Г. М. Нагорна, В. І. Шпілева, Л. Ф. Ізюмова, О. А. Савкіна, Л. І. Колодка та ін.) важко переоцінити.

Досить цінним доповненням до нарису, віриться, стане показ найважливіших історичних подій життя бібліотеки в хронологічній послідовності за період з 1902 по 2012 рік. Вперше її записав А. І. Бальцер (рукописний нарис «На службі народу» (1905–1995), збірка «На службі народові» (1905–1999), пізніше в дещо зміненому варіанті хроніка публікувалася в бібліографічному покажчику «Повний вік моєї бібліотеці...» (1904–2004)¹. Нинішня версія більш вивірена з архівними документами, значно розширена і деталізована. Кожна дата – долезна віха далекої і одночасно близької історії Горьківки, багатогранного життя людей, які тут працювали і працюють.

Історія це те, що вже сталося, що було до нас, і ми не можемо повернутися в минуле, щоб щось змінити. А значить, ми повинні сприймати минувшину як аксіому і дякувати, що існуємо в теперішньому. Тісне переплетіння кожної події чи відкриття віддзеркалюється в майбутньому дякуючи... минулому.

^{1/} Бальцер А. И. На службе народу: (очерк Запорожской государственной областной универсальной научной библиотеки имени А. М. Горького), 1905–1995. – Запорожье, 1995. – 65 с. – Машинопис.

Бальцер А. На службі народові: (нарис з історії ЗОУНБ ім. О.М.Горького), 1905–1999. – Вип. 2. – Запоріжжя: Поліграф, 2002. – 84 с. – [До 80-річчя від дня народження].

Повний вік моєї бібліотеці: 1904–2004 (Запорізька обл. універсал. наук. бібліотека імені О. М. Горького: історія і сучасність): Бібліогр. покажчик. – Запоріжжя: Вид-во «Поліграф», 2004. – 86 с.

Знову гортаємо пожовтілі сторінки

*І. П. Степаненко,
директор КЗ «ЗОУНБ
ім. О. Горького» ЗОР*

Щоб вималювати портрет нашої бібліотеки того чи іншого періоду, скласти уяву про події, особливо характерні для неї на різних етапах розвитку, безумовно, необхідно мати документальне підтвердження цим фактам, явищам, конкретним ситуаціям. Історична доля ОУНБ імені О. М. Горького сягає корінням, як тепер би сказали, нульових років ХХ століття. Із-за різних історичних обставин у нашому розпорядженні обмаль достовірних джерел про заклад періоду 1904–1941 років. Тому особливу роль у відновленні хронологічних, типологічних правових, етичних та інших аспектів бібліотечної історії відіграють фрагментарні фактографічні матеріали, які вдається виявити в Державному архіві Запорізької області, при вивченні власних документних зібрань. Серед останніх таких знахідок – згадування про перипетії, пов’язані із заснуванням Олександрівської міської громадської бібліотеки в „Отчете Александровского городского общественного управления за 1902 год”, які підтверджують тернистий шлях її появи у повітовому Олександрівську та свідчать про щиру зацікавленість місцевої громади в існуванні книгозбірні. Адже вже в 1902 році міське громадське управління визначало: „В фонд на образование общественной библиотеки ассигновать 500 р. и сумму эту вносит ежегодно с 1903 года в смету обязательных расходов по г. Александровску”, – а гласний Б. Я. Штерн, відомий власник типографії і приватної бібліотеки, передав у дарунок «будущей библиотеке 500 экземпляров различных книг».

Не може не порадувати нас іще один документ, вірніше його рукописна копія, нещодавно знайдений у записах особистого архіву А. І. Бальцера 60-х років, – «Отчет о состоянии Александровской городской общественной библиотеки за 1909 год». Звіт дає уяву про матеріально-технічний стан тогочасної книгозбірні, кількісні показники обслуговування читачів (абонементів), склад книжкового фонду, придбання нової літератури, джерела фінансування та спрямування витрат одержаних коштів. Вчитуєшся в текст, вдивляєшся в цифри і виразно бачиш, чим жила бібліотека, які проблеми доводилося вирішувати правлінню, бібліотекареві К. Ф. Волковій. І тоді, виявляється, йшов активний пошук альтернативних джерел поповнення «каси бібліотеки». Одним із таких засобів стало влаштування благодійного спектаклю, виручка якого була лише трішки менша (417 руб.), ніж щорічна сума, яку виділяла міська дума (500 руб.) на утримання книгозбірні.

Дещо дізнатися про життя-буття бібліотеки періоду 1925–1941 років вдалося із окремих публікацій в газетах «Красное Запорожье», «Червоне Запоріжжя», «Большевик Запорожья», які зберігаються в Державному архіві Запорізької області. Більшість з них носять суто інформаційний характер, та навіть коротесенькі замітки яскраво відображають світ, в якому жили, трудилися і перемагали наші попередники. Безперечно, далеко не всі статті однозначні в своєму тлумаченні сутності стану і діяльності тогочасної бібліотеки (див., наприклад, матеріал за авторства А. Шварцгорн), мають місце і суб'єктивізм, і особистісні оцінки перебігу подій, та потішає небайдужість жителів Запоріжжя до долі центральної бібліотеки, безкорисливе прагнення зробити її справжнім центром просвітництва гідного рідного молодого індустріального міста.

Ще раз пересвідчуєшся, що бібліотека – насправді дзеркало суспільства, де відбивається рівень його розвитку, ідеологія, переміни.

В 20–30-ті роки діяльністю бібліотеки опікувалася окружна політосвіта (орган, який займався політичною освітою населення, назву його складено із скорочення двох слів – політичний і освітній), і завдання, що вирішувались цією структурою, стали головною складовою роботи книгозбірні. Це, і боротьба з неписьменністю, і атеїстична пропаганда, і проведення кампанії українізації, при цьому панівну роль відіграла масова робота.

Окремі дані про центральну бібліотеку того періоду вдалося почерпнути із щомісячних літньо-осінніх «Календарних планів політосвітроботи на околицях міста», яка особливо активно була у 1927–1929 роках. Щоб наочно продемонструвати роль центральної бібліотеки та

місце, яке їй відводилося в загальній політосвітній діяльності Окрполітосвіти, слід детальніше зануритися у вивчення представленого у нашій черговій збірці одного із таких документів за період з 1 червня по 1 серпня 1928 року. При цьому варто зауважити, що витрати на організацію пересувних бібліотек у таких віддалених частинах м. Запоріжжя, як Слободка, площа Шевченка, сад ім. Шевченка у Південному районі з 1 червня по 1 жовтня 1928 року, затверджені на засіданні президії міськради, передували витратам на лекційну роботу, художньо-масове обслуговування.

КОШТОРИС	
витрати на Політосвітроботу на Околицях Міста з I/VI по I/X-28 р.	
I. БІБРОБОТА	
1. Придбання книжок для пересувних бібліотек на місяць 300,00	300,00 x 4 - 1200,00
2. Пересування пересув.бібліотек 12 видів по 4 руб. на 4-ці по 4 місяці на 1 м 2 x 2 x 2 x 2	48,00 x 4 - 192,00
3. Один бібробітник по обслуговуванню біброботи по 2 руб. в місяць на 4 м 24 x 2 - 24 24 x 4 - 96	
4. Пломати, відкази, листівки, картки, інвентарні книги та інш.	12,00
РАЗОМ: 1500 руб.	

Відбувалися чи не відбувалися лекції, спектаклі, концерти на околицях міста у визначені вечірні години, пересвідчуємося у трохи пізнішому документі «Протокол совещания комиссии по рассмотрению сметы плана по культурному обслуживанию окраин с 1-го июня по 1-е октября 1928 года» від 12 червня, яке проходило під головуванням представника фінінспекції міськради С. Черниховського. Певна частина цих заходів все-таки не була реалізована, а от пересувні бібліотеки активно обслуговували жителів, оновлювалися їх фонди, і грошові витрати себе виправдовували. Тому кошторис, затверджений комісією, лишився «по части бибработы без изменений в сумме 1500 руб.»

Треба сказати, що наші архівні розвідки не даремні. В процесі вивчення документів іноді вдається робити справжні відкриття. Таким, наприклад, став протокол № 14 засідання Бюро культурно-соціальної секції міськради від 21 вересня 1927 року, на якому обговорювалося

ПРОТОКОЛ

СОВЕЩАНИИ КОМИССИИ ПО РАССМОТРЕНИИ СМЕТЫ КУЛЬТОБСЛУЖИВАНИЮ ОКРАИН г. ЗАПОРОВЬЯ НА ПЕРИОД 4-х МЕСЯЦЕВ ПО I-ОЕ ОКТЯБРЯ 1928 ГОДА.

12-го ИЮНИ 1928 года.
Присутствуют: От Синдиконмиссии Горсовета г. ЧЕРНИХОВСКИЙ
С. П., От Политпросвета г. г. КОЛИБИ Н. С. и СКО-
РСКОУ КО И. А.

СЛУШАЛИ : I. РАССМОТРЕНИЕ ПРЕДСТАВЛЕННОЙ ОКРПОЛИТБЮРОС. СМЕТЫ ПО КУЛЬТОБСЛУЖИВАНИЮ ОКРАИН г. ЗАПОРОВЬЯ НА ПЕРИОД 4-х МЕСЯЦЕВ Т. Е. С I/VI-по I/IX-1928 года в СУММЕ РУБ. 8998 -52к.

- ПОСТАНОВИЛИ : I. Утвердить смету со следующими изменениями:
- 1/ По части Вибработы - без изменений Руб. 1500-
 - 2/ ✓ " " - " " Лекцион. работн-исключить за невозможность проведения 10-лекций в Юне, из представл. Руб. 372-82руб. = Руб. 310 486-12
остальные без измен. Руб. 176-12к.
 - 3/ Художествен. массов. обслуж.
 - а/ ✓ За не-проведен. постановку в Юне Р. из суммы 1800руб. исключить 50руб. = Р. 1750
 - б/ ✓ За непроведен. в Юне вокальн. концерт из суммы 240-исключ. 20р. = Р. 220
и оставшиеся безизменения Р. 538-40 2503-40
 - ✓ 4/ Исключить из сметы сумму Руб. 4000 на постройку летнего деревянного театра на окраине города-слободки.
 - ✓ 5/ Исключить стоимость билетов в Руб. 100
 - 6/ Оставить без изменения ст. Хоарасходов Р 272-
 - ✓ 7/ Звестнн, как ст. непредвидим. расх. на рабочую силу по подготовке помещен. для постановки, перестановки мебели, декорашии и т.д. 33-48к.

✓ Таким образом утвердить в целом смету в Руб.: 4800-
Из + утвержд. еиной Президиумом Городского Совета на культослуживание окраин города суммы Руб. 9000- просить Президиум Горсовета утвердить указанные все в смете суммы Руб. 4800- остальные Руб. 4200- оставить как броня на культослуживание окраин, каковые раскодовать при представлении на утверждение Президиума Горсовета последующих смет .

ПРЕДСТАВИТЕЛЬ ГОРСОВЕТА *(подпись)* ЧЕРНИХОВСКИЙ/
ПРЕДСТАВИТЕЛЬ ПОЛИТПРОСВЕТА *(подпись)* КОЛИБИ/
СКОРСКОУ

питання про стан центральної міської бібліотеки, та додаток до нього, а саме Акт обстеження закладу комісією. Тут у доповіді Аврах, у співдоповіді члена комісії О. Іоффе, в ухвалі протоколу знаходимо відомості про книжковий фонд тогочасної центральної міської бібліотеки, про склад читачів, персоналу, успіхи та прорахунки в організації роботи та незадовільну матеріально-технічну базу, а також рекомендації щодо поліпшення діяльності. Поява таких раніше не відомих матеріалів надає змогу нам розширити фактографічну базу про минуле бібліотеки, ввести в оборот нові дані, події, документи, дозволяє осмислити маловідомі історичні віхи розвитку закладу.

Виняткову цінність, безперечно, являють собою записи спогадів читачів, співробітників, бо саме такі першоджерела дозволяють історії бібліотеки ожити, зазвучати по-особливому. Зникнення анонімності одушевляє події, робить нас певною мірою їх співучасниками. Трепетне почуття власної причетності охоплює, коли читаєш копію тексту передачі С. І. Меламуд по обласному радіо „В новій обласній бібліотеці” (присвячена обживанню персоналом і читачами нового приміщення по вул. Спортивній, 14). Може, тому що я добре пам’ятаю те приміщення і саме з ним асоціюю своє влиття в колектив, професійне становлення, читаючи матеріал, наяву побачила і читальну залу з величезними столами, за якими так зручно було працювати, і абонемент, і наш невеликий методичний відділ у правому крилі другого поверху, і кабінет дирекції, і знайомі постаті в ньому – Анатолія Івановича Бальцера, Тамари Сергіївни Сукманової, Ганни Опанасівни Чуланової...

Переглядаючи в котре архівні матеріали бібліотеки, я натикнулася на папку, щерть переповнену поживклими місцевими газетами («Запорізька правда», «Индустриальное Запорожье», «Комсомолец Запоріжжя») періоду 60–70-х років минулого століття, на якій рукою покійного Анатолія Івановича Бальцера начертано: «Фото и газеты. Для библиографии». Хто зна, що конкретно мав на меті Анатолій Іванович, формуючи цю теку: чи то хотілося перевірити інтуїцію фахівця-бібліографа і доповнити систематичну картотеку статей, чи то зберегти публікації в оригінальному вигляді для омріяного музею, а чи використати при підготовці власної праці з історії бібліотеки? Життя ж підтвердило, що затія була не марною. Пролежавши у забутті понад три десятиліття, врешті-решт добірка таки дочекалася щасливого моменту. Знахідка виявилася вельми цікавою для нас, сьогоднішніх, і в історіографічному, і в краєзнавчому, і в пізнавальному сенсі.

Не секрет, що для науковців, дослідників, бібліотечних працівників, особливо ж бібліографів, ознайомлення з документами «de visu»

– один із головних і беззаперечних принципів забезпечення якості і достовірності зробленого. Тому одержання відомостей і фактів про буденні справи обласної бібліотеки імені О. Горького, її співробітників, читачів зразка 1971 року із першоджерела – публікації А. Фрімана «За проблемами обов'язностей» в часописі «Индустриальное Запорожье» – дійсно безцінна інформація. Блискуче перо одного з корифеїв запорізької журналістики – Аврама Яковича Фрімана – колишнього фронтовика, професіонала, найвищого ґатунку, єдиного серед місцевих газетярів кандидата наук (захист дисертації відбувся на вченій раді Московського університету), першого відповідального секретаря, а згодом завідувача ідеологічного відділу «Индустриального Запорожья»², на щастя, не оминуло і «горьківку». Щира, задушевна оповідь людини, яка, займаючись науковою роботою, як ніхто розуміла роль і значущість громадських книгозбірень, добре зналася на книгах, поважала і цінувала труд бібліотечних працівників, охопила практично весь спектр діяльності ОУНБ імені О. Горького. І навіть легкий флер тогочасної ідейної патетики не заважає сприйняттю узагальненого образу бібліотеки як скарбниці загальнонародного надбання жителів Запорізького краю, хранительки вічних цінностей, втілених у книгах. З особливою теплотою Аврам Якович розповідав про наших старших колег, імена яких для багатьох нинішніх працівників відомі лише зі споминів ветеранів бібліотеки, про їх ентузіазм, творчу енергію, високу фахову підготовку, любов до читачів, відданість обраній справі. Серед героїв нарису зустрічаємо А. І. Бальцера, С. І. Артамонову, Г. Г. Тимочко, О. В. Пасицьку, Г. П. Ратнікову, С. Я. Вільчек, З. Г. Костирю та інших. Статтю ілюструє фотознімок ще одного легендарного представника запорізької журналістики – фотокореспондента Павла Федоровича Чурюканова, до речі, постійного читача бібліотеки 60–90-х років, де зображена в процесі обслуговування відвідувачів добре знайома всім Любов Олексіївна Беляєва, тоді – молодий спеціаліст, яка, закінчивши ХДІК, працювала бібліографом менше року. Багато з нас впізнає на світлині і добротні каталожні шафи. Їм уже зараз понад півсотні літ, а вони продовжують успішно служити і донині працівникам відділу основного книгозберігання.

Та про все це красномовніше свідчитиме розміщена у збірці авторська стаття А. Фрімана, яка на мить перенесе нас у минуле і зробить зримою картину бібліотеки 70-х.

Вважаю за доцільне саме в цій частині збірки представити два документи більш пізнього періоду історичного пройдешнього нашої

^{2/} Юдавина Л. Фриман Абрам Яковлевич / Пером і словом – 2-ге вид., перероб. і доп. – Запоріжжя: «Дніпровський металург», 2000. – С. 238–233 (Наук. спілка журналістів України. Запорізька обласна організація).

бібліотеки, які проливають світло на деякі нібито й знайомі ситуації. Це лист-відповідь на запит депутата обласної ради народних депутатів Л. І. Смиченко начальника управління культури Запорізької обласної ради народних депутатів М. В. Васильченка відносно благоустрою території нещодавно уведеної в дію будівлі (до речі, ті ідеї – монтування стаціонарної системи кондиціонування приміщень, встановлення пам'ятника О. М. Горькому перед фасадом – так і лишилися не здійсненими), та допис у ювілейній бібліотечній стіннівці А. І. Бальцера (1985 р.) «Зарисовки бібліотекаря», в якому він описав власні найпам'ятніші миттєвості життя колективу періоду 1947–1984 рр.

Завершуючи короткий екскурс у минуле нашої бібліотеки, мені хочеться звернутися до міркувань сучасного французького історика Жака Ле Гоффа: «Всі значущі історичні події підпорядковуються одній і тій же логіці, яку можна визначити двома словами: спадкоємність і зміни. Крім того, це і є дві умови розвитку. У разі відсутності спадкоємності вас чекає поразка. У разі відсутності змін – смерть на повільному вогні».

Як же добре, що ці дві умови у бібліотеці щасливо збігаються.

А тепер маємо чудову нагоду ознайомитися з частиною документальних історичних джерел, у яких зафіксовані окремі моменти зародження, функціонування і розвитку ОУНБ імені О. М. Горького в хронологічних рамках початку та середини ХХ століття, розширити свої пізнання її біографії, змінити усталені стереотипи і погляди на соціокультурне значення закладу в різні часи перемін у суспільстві, оцінити високий професіоналізм кожного співробітника, створити картину діалектичного зв'язку поколінь. Крім того, ці документи повинні стати для нас об'єктом більш глибокого і всебічного вивчення, старанного аналізу знову отриманої інформації, її ідентифікації та систематизації з метою достовірної реконструкції розвитку бібліотеки періоду 1905–1941 рр.

Макет пам'ятника на фоні будівлі (1978 р., скульптор В. К. Дубінін)

		<p>ассигновать 500 р. и сумму эту вносить ежегодно съ 1903 года въ счёт обязательныхъ расходовъ по г. Александровску.</p> <p>Принявъ предложеніе гласнаго Б. Я. Штерна о принесеніи въ даръ будущей библиотекѣ 500 экземпляровъ различныхъ книгъ, поручено Управъ выразить г. Штерну за означенное пожертвованіе искреннюю признательность.</p>	
<p>5 Но- бри.</p>	<p>По поводу возбужденія предъ г. Министромъ Финансовъ ходатайства объ обложеніи продаваемой въ мѣстныхъ казенныхъ лавкахъ водки особымъ въ доходъ города сборомъ на развитіе въ городѣ народнаго образованія и удовлетворенія просвѣтительныхъ нуждъ населенія.</p>	<p>Поручено Городской Управъ возбудить, на указанныхъ въ докладѣ основаніяхъ, рекомендуемое ходатайство и просить предстательства Господина Губернатора предъ Господиномъ Министромъ Финансовъ по данному вопросу.</p>	<p>На возбужденное Управовою ходатайство до 1 Января 1903 года отвѣта не последовало.</p>

335 Ноябрь.	Объ учрежденіи въ г. Александровскѣ городской общественной библіотеки.	<p>Вполнѣ согласившись съ докладомъ Городской Управы, Дума постановила:</p> <p>1) Выработать уставъ Александровской городской общественной библіотеки и правила пользования послѣднею, каковыя, съ заключеніемъ Комиссіи по народному образованію, доложить на утвержденіе Думы.</p> <p>2) Возбудить черезъ посредство Г. Губернатора предъ Господиномъ Министромъ Финансовъ ходатайство о назначеніи на образованіе общественной библіотеки пособія въ размѣрѣ, по усмотрѣнію Его Высочайшаго Повелѣнія.</p> <p>3) Войти также съ ходатайствомъ въ Уѣздное Земское Собраніе очередной сессіи будущаго 1903 года, прося объ ассигнованіи на библіотеку, въ продолженіи извѣстнаго числа лѣтъ, ежегодной изъ средствъ земства субсидіи.</p> <p>Затѣмъ по производству открытой баллотировки Думою опредѣлено: въ фондъ на образованіе общественной библіотеки</p>	Ходатайства возбуждены, но разрѣшенія таковыхъ въ отчетномъ году не послѣдовало.
-------------	--	--	--

*Отчет о состоянии Александровской городской
общественной библиотеки
за 1909 год³*

Отчетный 1909 год – шестой год существования библиотеки. После пятилетних скитаний она нашла, наконец, постоянный приют в удобном помещении городского дома на углу улиц Покровской и Екатерининской, где занимает две комнаты (выдача и книгохранение и вторая – читальный зал). Переехала библиотека в сентябре 1909 года.

I. число посещений читальни

1908 год – 576

1909 год – 718

II. число месячных абонементов

	1908 год	1909 год
январь	12	17
февраль	15	17
декабрь	21	62

III. число выдач

1908 год – 2402

1909 год – 6825

За 1909 год приобретено 1405 томов, кроме того, 210 томов (24 названия) периодических изданий, 125 книг приложений к ним, 43 книги пожертвованных.

Книжный фонд 3916 томов:

	1908 год	1909 год
I отд. Религия, психология, логика, философия и педагогика	35	118

^{3/} ДАЗО, р 24, оп. 4, спр 38 (Із записів особистого архіву А. І. Бальцера 60-х років).

II отд.	История, биографические источники	135	152
III отд.	Беллетристика	1243	1515
IV отд.	География, этнография, путешествия	11	42
V отд.	Естествознание	73	100
VI отд.	Технология, сельское хозяйство, ремонт	24	40
VII отд.	Искусство	-	-
VIII отд.	Науки политические, социальные, статистика, экономика	45	79
IX отд.	Детские книги	509	827
X отд.	Периодика	643	854
XI отд.	Местный край	-	93
XII отд.	Справочники	-	97

В 1908 году основан детский отдел. Библиотека имела правление из 17 человек, ревизионную комиссию из 4 человек, библиотекарем была Е. Ф. Волкова. Правление занималось комплектованием, каталогом, изысканием средств для пополнения кассы библиотеки. В частности, был устроен благотворительный спектакль, давший библиотеке сбор 412 руб.

29 апреля 1909 года на общем собрании установлена новая стоимость (до 2 руб.) абонементов за право пользования библиотекой. С детей взималась плата 25 коп. в месяц, за чтение в кабинете плата понижена до 1 коп.

Смета доходов в 1909 году

остаток 1908 года	110 руб. 23коп.
Поступления от:	
городской думы	500 руб.
членские взносы	207 руб.
абонементская плата	113 руб. 37коп.

доход от спектакля	412 руб.
штрафы	16 руб. 23 коп.
залог	13 руб. 50 коп.
случайные	2 руб. 80 коп.
Итого:	1493 руб. 10 коп.

Смета расходов в 1909 году

приобретение книг, периодики	480 руб. 02 коп.
переплет	194 руб. 97 коп.
жалование	345 руб. 16 коп.
приобретение инвентаря	83 руб. 00 коп.
отопление, освещение	15 руб. 84 коп.
канцтовары, почтовые расходы	39 руб. 44 коп.
неучтенные расходы	18 руб. 69 коп.
возвращение залога	81 руб. 50 коп.
Итого:	1258 руб. 62 коп.
Остаток на 01.01.1910 год.	234 руб. 48 коп.

*Библиотека на шпальтах запорізьких газет
у 1925–1941 рр.*

Внимание рабочей библиотеке!

Центральная рабочая библиотека почти не пополняется новыми книгами. Нужно изыскать средства для пополнения библиотеки. Даже по самым крупным кампаниям не приобретается свежей литературы. В проведении украинизации библиотека не участвует, так как не имеет книг на украинском языке. Такое положение вещей совершенно не нормально. Единственная фундаментальная библиотека в Запорожском округе должна иметь почву для дальнейшего существования и развития. Имеется больше 4 тысяч подписчиков (400 детей), 95% подписчиков члены профсоюза и их дети. Сегодня средняя посещаемость библиотеки 3–4 тысячи человек в месяц. Небольшая плата, вносимая подписчиками, почти целиком уходит на хозрасходы.

«Красное Запорожье» – 1925 – 2 сентября. – С. 3

На борьбу с расхищением книг

Кто расхищает и портит книгу, тот вредит делу просвещения. Подписчик, не выполняющий своих обязательств перед библиотекой, – враг общества.

На днях нарсуд 1-го участка рассмотрел дело гр. Белоконь, имеющее общественное значение. В январе 1923 года гр. Белоконь, учительница, член союза Рабарос, получила из центральной библиотеки книги для чтения, и, несмотря на неоднократные требования Окрполитпросвета, не вернула их до сих пор.

Суд вынес в приговор (лишение свободы на 1 месяц) и постановил взыскать с нее 18 руб. 40коп. убытков (стоимость книг, оплата за чтение и др.) в пользу Окрполитпросвета.

Этим процессом Окрполитпросвет не намерен ограничиваться – предстоит еще ряд процессов против лиц, не возвративших библиотеке книги.

Расхищение книг принимает угрожающие размеры. Государство приходит на помощь библиотекам в борьбе с этим злом, так как «это преступление достаточно серьезно, что причиняет материальный

ущерб государству и наносит вред делу просвещения» (из циркуляра Наркомюста).

Таким образом, подписчик, не возвращающий книгу, рассматривается теперь не только как неисправимый должник, но и как лицо, не выполняющее своих обязательств – как враг общества.

Центральная библиотека предлагает всем подписчикам, удерживающим библиотечные книги, возвратить таковые в течение двух месяцев со дня напечатания этого сообщения. В случае утери или порчи книги подписчик должен явиться в библиотеку, чтобы выяснить возможность замены этой книги другой или денежной уплаты.

Подписчики, не вернувшие книги в указанный срок, будут привлечены к судебной ответственности по 185 ст. Уголовного кодекса.

«Красное Запорожье» – 1925 – 4 сентября. – С. 2

Методичний кабінет при бібліотеці

При Запорізькій центральній бібліотеці утворено методичний кабінет для методичної допомоги бібліотекам. Тут проводимуться інструктажі бібліотекарів з усіх питань роботи, вивчатиметься досвід роботи по обслуговуванню читацької маси, влаштовуватимуться спеціальні конференції читачів, диспути.

„Червоне Запоріжжя”. – 1936. – 2 червня. – С. 4

Імени Максима Горького*

Президія міськради ухвалила клопотання колективу педінституту, міської бібліотеки, колгоспу „Червоний яр” Розумівської сільради, про привласнення їм імени великого пролетарського письменника Максима Горького.

„Червоне Запоріжжя”. – 1936. – 1 липня. – С. 4

Міській бібліотеці – більше уваги... (про проблеми центральної бібліотеки)

А. Шварцгорн

Бібліотека розвивалась майже 20 років, а з 1933 року зріст її припинився. Бібліотеці зрізали бюджет, зрізали й асигнування на

**/* Збережено стиль і орфографію оригіналу.

літературу. Основний її штат поступово розійшовся. Новий штат кожні 2–3 місяці міняється.

Бібліотека почала втрачати своїх основних і старих читачів. Зараз лічиться більше тисячі «мертвих душ», які взяли книжки з бібліотеки, а назад не повернули.

За останні 3 роки бібліотека майже не поповнювала свої шафи літературою, особливо технічною. Нової белетристики зовсім нема. Дійшли вже до того, що почали видавати на дім книги із цінного фонду класиків видання 1900 років та з книжкової палати. Бібліотека відмовилась одержувати багато книжок від різних видавничих організацій Союзу за ... браком приміщення.

Кілька слів про читальню. Раніше читальня виписувала майже всі газети і журнали, що виходять в СРСР. А тепер випикує лише декілька. Технічних же журналів у читальні зовсім нема.

Міській раді треба звернути увагу на міську бібліотеку та читальню. Старі приміщення її вже не задовольняють. Потрібно під міську бібліотеку виділити ще декілька кімнат у цьому ж будинку або перевести її у просторіше, краще приміщення.

На 350 тисяч населення міста бібліотека налічує до 2 тисяч читачів. Не такою повинна бути бібліотека у Великому Запоріжжі. Нашому місту потрібно взяти приклад з Таганрога, де все населення провело збір літератури для бібліотеки ім. Чехова. Організації Таганрога оточили свою бібліотеку такою увагою, що вона стала однією з кращих у Радянському Союзі.

Це і ми повинні зробити.

«Червоне Запоріжжя». – 1936. – 24 липня. – С. 3.

Нові книги в бібліотеці імені Горького

500 нових книг одержала центральна міська бібліотека імені О. М. Горького. Серед них: „Вірші і пісні про Сталіна”, „Временник” О. С. Пушкіна (нові тексти великого поета) видання „Академії”, вибрані твори Гюї-де-Мопассана.

В порівнянні з минулим роком книжковий фонд бібліотеки збільшився на 8 тис. примірників. На сьогодні в бібліотеці є близько 80 тисяч примірників книг і журналів.

„Червоне Запоріжжя”. – 1936. – 10 вересня – С. 4

Пам'яті О.С. Пушкіна

У ЦБ імені О. М. Горького готуються до сторіччя смерті поета О. С. Пушкіна: організується Пушкінська виставка із сотні книг про поета у різних виданнях, художніх портретів. У відремонтованій читальній залі буде прочитано цикл лекцій, присвячених О. Пушкіну.

„Червоне Запоріжжя”. – 1936. – 11 вересня. – С. 4

До 125-річчя з дня народження М. Ю. Лермонтова

Про роботу обласної бібліотеки імені Горького: методкабінет розробив і розіслав методичні вказівки. У читальні і абонементному відділі влаштовано виставки творів поета. Готуються фотомонтажі. 14 жовтня відбудеться вечір читачів, присвячений пам'яті поета. Буде лекція „Життя і творчість Лермонтова”.

„Червоне Запоріжжя”. – 1939. – 5 жовтня. – С. 4

Общегородское совещание библиотекарей

Областная государственная библиотека имени Горького созывает 24 апреля в своем помещении (ул. Чекистов, 30) общегородское совещание всех библиотекарей в связи с подготовкой к 1 Мая.

«Большевик Запорожья». – 1939. – 23 апреля. – С. 4

Лекції про М. Ю. Лермонтова

В обласній центральній бібліотеці імені О. М. Горького читають лекції лектори тт. Шелест, Касьян, Трепенко.

«Червоне Запоріжжя». – 1939. – 15 жовтня. – С. 4

Обласна нарада працівників бібліотек

При обласній бібліотеці проведена обласна нарада завідуючих і інструкторів районних і професійних бібліотек з 20 районів, на якій обговорюють обслуговування колгоспників та роботу пересувних бібліотек.

„Червоне Запоріжжя”. – 1941. – 26 лютого. – С. 4

Протокол № 14
Засідання Бюро Культурно-соціальної
Секції Міськради від 21/ІХ – 27 року⁴

Присутні: Т.Т. Львівський, Іванов, Буцанов, Кметь.

Голова – т. Львовський Секретар – т. Кметь

Слухали:	Ухвалили:
1. Виділення доповідача про роботу Секції на засіданні Президії М. Ради 22/ІХ – 27 року.	Доручити тов. Львовському зробити доповідь на засіданні Президії 22/ІХ про роботу Секції.
2. Доповідь про стан Міської бібліотеки. (доповід. тов. Аврах) Співдоповідь Комісії – т. Іофе О.	
Міська бібліотека має всіх книжок 18215, з яких українських 1032 Періодич. вида-во 3046 філософії 153 антирелігійних 278 суспільствознавство 3043 Мовознавство 53 Природознавство 700 Прикл. знання 1121 містечтво 127 історія літератури 636 історія 1283 белетристика 3862 Чужоземна література 533 Єврейська 531 Методика 233 Дитяча література 483	Заслухавши доповідь про роботу і стан Центральної бібліотеки Секція констатує: а) Поліпшення загального стану роботи бібліотеки за останній рік. б) З технічного боку бібліотека впорядкована, всі книжки занесено до інвентарю, заведено систематичного та алфавітного каталога. в) Введено формуляри, на яких проводиться вірний облік книжок, які видано читачам г) Відремонтовано велику кількість книжок, які через відсутність коштів в минулому прийшли до непридатного стану. д) Зроблено оправу та впорядкування газетного архіву.

^{4/} ДАЗО, Р.75, оп1, спр.248, арк.15 (Збережено стиль і орфографію оригіналу).

Всі книжки, що знаходяться в бібліотеці, упорядковані і відремонтовані. Серед читачів: службовців –305, робочих –159, учнів – 143, військових – 2 інших –24 та 3 колективних абонементи на 28 осіб, мається 6 бібліотек – передвижок: БРП -150 книжок, будинок відпочинку – 55; дитбудинок – 95; дитяча бібліотека – 50; Партшкола – 50 та антирелігійна бібліотечка.

Бібліотеку відвідують щодня 180-190 чол. дорослих та 125-130 дітей.

Обслуговують бібліотеку, завідуючий, 3 робітника та один (на 1/2 ставки) у Європейському відділі. Платня за користування книжками встановлена від 5 до 75 коп. на м-ць та застави - 50коп.

Діти, батьки котрих одержують зарплатню до 50крб нічого не платять, а інші дають 15 коп. за читання.

Помешкання бібліотеки дуже тісне і для роботи такої не пристосоване. Читальня передплачує 17 назв газет 28 журналів

По кошторису бібліотеки відпущено 4551 карб. 34 коп. і власних коштів 1104-50коп. На власні кошти робиться передплата газет і журналів і утримується сторож (10крб на місяць).

е) Шляхом використання „Чорної дошки”, через газету, особистими викликами та індивідуальним повідомленням до дому, – проведено велику роботу по стягненню книжок, які затримано читачами від 22/23 року.

е) Відмітити, що Центральна бібліотека брала участь у проведенні кампанії по вилученню книжок, як міських, так і районних бібліотек.

ж) Бібліотекою заведено книгу, до якої читачі вносять свої нотатки в справі придбання нових книжок для бібліотек

Поряд з цим відмічаючи, що в роботі Центральної бібліотеки маються й хиби, вважати необхідним переведення в життя слідуючи міроприємств:

1) Констатуючи, що помешкання бібліотеки надзвичайно тісне і зовсім не відповідає своєму призначенню так як тіснота не дає змоги проводити масові роботи з читачами, а також із дітьми – рахувати необхідним поширити або підшукати інше помешкання для бібліотеки.

2) Відмічаючи відсутність потрібного облаштування для бібліотеки як от: стільці, вітрини, шкафи, рами для портретів та інше – запропонувати бібліотеці таке облаштування.

3) Посилаючись на відсутність заведеної книги, до якої читач міг би писати про хиби в роботі

Крім цього цими коштами доповнюються ті потреби, для яких не вистачає по кошторису з місцевого бюджету. На придбання літератури в минулому році відпущено 1200карб. При купівлі літератури бібліотека керується бажанням читачів і авторитетом знавців.

Співдоповідь комісії
(Акт додається)

Комісія підтверджує висловлене доповідачем. Підкреслює також, що помешкання тісне, кволий зв'язок з читачами, не ведеться робота серед дітей через відсутність помешкання, немає зв'язку з пресою, бракує устаткування та немає місця для праці читача у стінах бібліотеки. В організаційному відношенні бібліотека за рік має багато досягнень.

бібліотеки, рахувати потрібним завести таку.

4)Підкреслюючи відсутність де яких категорій потрібних книжок, а також одноманітність складу їх, запропонувати бібліотеці поліпшити як кількісний так і якісний склад книжок шляхом зв'язку з науковими силами міста та пророблення даного питання на зборах читачів, причому особливу увагу звернути на поповнення дитячого та українського відділу, книжок по фізкультурі та військових знаннях.

Одночасно секція зазначає необхідним запровадити в життя наступне:

1)Актив читачів притягати до роботи бібліотеки шляхом скликання читачьких зборів та індивідуального підходу.

2)Влаштувати диспути, літературні вечірки, з приводу нових революційних творів та розгляду окремих авторів.

3)Збільшити число політичних та наукових журналів.

4)Платню, що береться за читання рахувати нормальною і затвердити її на майбутній рік.

5)Питання в справі придбання літератури, після затвердження бюджету поставити на найближче засідання бюро Соціально-культурної Секції, аби можна було таке питання винести на розгляд президії М.Ради.

Акт обследования городской центральной библиотеки⁵

Комиссия, выделенная культурно-социальной секцией Горсовета в составе т.т. Бродской Ц.Я., Иоффе Г.Д., Иоффе О.В. и представителя О.П.П.⁶ Могучого И.В. – обследовала Центральную городскую библиотеку, ознакомилась с её состоянием и работой на протяжении последнего года.

Комиссия установила, что работа и общее состояние библиотеки в целом улучшилась и дала следующие достижения:

- 1) Книги, принятые по акту от I/VI 1926г, были записаны в инвентарь и к каждой книжке сделан формуляр.
- 2) Заведен и составлен систематический карточный каталог.
- 3) Исправлены старые переплеты и принималось участие в из'ятии негодной литературы не только в городе, но и в округе.
- 4) Дополнен и переплетен весь газетный архив.
- 5) Приняты самые энергичные меры по возврату книг, задержанных читателями еще с 1922-23 г., в результате чего из 900 книг возвращено 40%.
- 6) Библиотека периодически проводила выставку новой литературы.
- 7) Библиотека принимала участие в проведении курсов сельских библиотекарей.
- 8) Организовано 6 передвижек: одна из них в округе (в Каменеке – основа религиозная).
- 9) Заведена книга для записи необходимости выписки той или иной книги.
- 10) Библиотека ведет точно все отчеты и держит в порядке денежные дела, книги и документы.

Недочеты

Комиссия нашла в библиотеке следующие недочеты:

1. Одним из больших тормозов в работе библиотеки среди читателей является тесное помещения и отсутствие обстановки. Теперешняя читальня может вместить не больше 20-25 человек, да и тем сидеть

^{5/} ДАЗО, Р.75, оп1, спр. 248, арк. 17–19.

^{6/} Окрполитпросвет

не на чем т.к своих стульев в библиотеке лишь 8, остальные временно одолжены в кабинете пропаганды на летнее время. Нет отдельной комнаты для занятий, нет комнаты для работы среди детей.

2. Библиотека слабо пополняется новой литературой. Особенно слабы отделы критический (новая критика), отдел физкультуры, отдел украинской, отдел новой беллетристики. Особой бедностью отличается отдел детских книг (на 311 читателей-детей имеется 1483 книги, из которых добрая треть может быть без ущерба выброшена). На каждого ребенка приходится около 5 книг.

3. Деньги, полученные с читателей, не всегда идут на пополнение литературы.

Некоторая сумма идет на дворника, которого нет в списке служащих, некоторая – на канцелярские расходы, т. к. ассигнованных денег не хватает. На эти же деньги выписывается вся периодическая литература (газеты и журналы).

4. Связь библиотеки с читателями слаба. За весь год было 2 собрания, из них одно не состоялось из-за неявки читателей (явилось 2 человека).

5. Слаба работа среди детей, где совсем не проводились собрания.

6. Библиотека мало пользуется местной прессой для популяризации библиотеки и более тесной связи с читателями.

Предложения

1. Расширить помещение библиотеки, или перенести ее в более обширное помещение, где было бы большая читальня, комната для занятий и комната для работы с детьми.

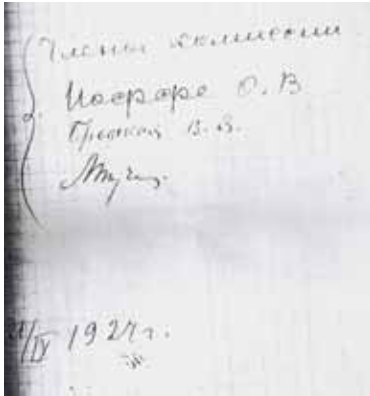
2. Пополнить библиотеку необходимым инвентарем (стулья, витрины, полки).

3. Пополнить библиотеку новыми книгами, обратив особое внимание на детскую литературу, причем последнюю распределить по отделам и возрастным группам.

4. Ассигновать необходимую сумму на периодическую литературу (газеты, журналы).

5. Применить самые жесткие меры к тем лицам, за которыми числятся книги, не возвращенные с прежних лет – для скорейшего возвращение их (500 экземпляров).

6. Завести книгу пожеланий читателя, где бы читатель мог высказать свое мнение о работе библиотеки.

7. Почаще, через местную прессу будировать внимание общественности вокруг библиотеки.
8. Составить предметный каталог.
9. Усилить работу среди читателей взрослых и детей, путем собеседований, собраний, лекций, литературных диспутов.

*Календарний план⁷
політосвітроботи на околицях міста
з 1 липня по 1 серпня 1928 року*

1. Слобідка⁸ 2 трудшкола

№	Дата проведення роботи	Характер роботи	Хто виконує
1	Неділя 1 липня 7 1/2 веч.	1. Доповідь – лекція „Культурна революція та молодь”	I Доповідачі: 1. Філь 2. Фокін
2	Вівторок 3 липня 7 1/2 веч.	1. Лекція „Аборт, його шкідливість та боротьба з абортами”	1. Йофе 2. Ангори 3. Ідельсон

^{7/} Збережено стиль і орфографію оригіналу.

^{8/} Передмістя Слобідка розташовувалося на північний схід від центра міста – нинішня територія Жовтневого району між заводом імені Войкова і площею Пушкіна вниз до Дніпра.

		2. Вистава „Козак Голота”, комедія	2.Робсельтеатр ім. Дніпрельстану
		3. Пересувна бібліотека	3. Центральна бібліотека
3	П'ятниця 6 липня 7 1/2 веч.	1. Доповідь – лекція „Чи є бог”	1. Лектор Ніконов
4	Вівторок 10 липня 7 1/2 веч.	1. Лекція „Дніпрельстан”	1. Лектор Чирков
		2. Вистава „Гайдамаки”	2.Робсельтеатр ім.Дніпрельстану
		3. Пересувна бібліотека	3. Центральна бібліотека
5	П'ятниця 13 липня 7 1/2 веч.	Лекція	1. О.П.О. ⁹
6	Вівторок 17 липня 7 1/2 веч.	1. Доповідь-лекція	1. О.П.О
		2. Концерт	2. Вокальний квартет
		3. Пересувна бібліотека	3. Центральна бібліотека
7	П'ятниця 20 липня 7 1/2 веч.	1. Доповідь	1. О.П.О.
		2. Художній гурток	2. Культвідділ ОРПС

^{9/} Окрполітосвіта

8	Вівторок 24 липня 7 1/2 веч	1. Доповідь-лекція	1. О.П.О.
		2. Вистава „97”	2.Робсельтеатр ім.Дніпрельстану
		3. Пересувна бібліотека	3. Центральна бібліотека
9	П'ятниця 27 липня 7 1/2 веч.	1.Лекція	1. О.П.О.
		2. Художній гурток	2. Культвідділ ОРПС

**II Площа Шевченка¹⁰
Червоний куток заводу ім. Дзержинського**

1	Понеділок 2 липня 7 1/2 веч	1. Лекція „Дніпрельстан”	1. Лектор Чирков
		2. Вистава „Гайдамаки”	2.Робсельтеатр ім.Дніпрельстану
		3. Пересувна бібліотека	3. Центральна бібліотека
2	П'ятниця 6 липня 7 1/2 веч.	1. Доповідь	1. О.П.О.
3	Понеділок 9 липня 7 1/2 веч.	1. Лекція	
		2. Художній гурток	

^{10/} На місці колишньої площі Тараса Шевченка тепер розташовується парк імені В. Я. Климova (Шевченківський район).

		3. Пересувна бібліотека	3. Центральна бібліотека
4	П'ятниця 15 липня 7 1/2 веч.	1. Доповідь-лекція	1. О.П.О
		2. Художній гурток	2. Культвідділ ОРПС
5	Четвер 19 липня 7 1/2 веч.	1. Доповідь „Чи є бог”	1. Лектор Ніконов
		2. Виставка „Запорожець за Дунаєм” I акт та концерт	2. Робсельтеатр ім. Дніпрельстану
		3. Пересувна бібліотека	3. Центральна бібліотека
6	Неділя 22 липня 7 1/2 веч.	1. Лекція	
		2. Концерт	2. Вокальний квартет
7	Неділя 29 липня 7 1/2 веч.	1. Доповідь	
		2. Вистава „97”	2. Робсельтеатр ім. Дніпрельстану
		3. Пересувна бібліотека	3. Центральна бібліотека
8	Неділя 29 липня 7 1/2 веч.	1. Лекція	
		2. Концерт	2. Вокальний квартет

**III Південний район
сад ім. Шевченка**

1	Неділя 1 липня 2г. дня	1. Доповідь	
		2. Художній гурток	2. Культвідділ ОРПС
		3. Пересувна бібліотека	3. Центральна бібліотека
2	Четвер 5 липня 7 1/2 веч.	1. Лекція „Дніпрельстан”	1. Лектор Чирков
		2. Вистава „Овеча вистава”	2.Робсельтеатр ім.Дніпрельстану
		3. Пересувна бібліотека	3. Центральна бібліотека
3	Вівторок 10 липня 7 1/2 2г.	1. Доповідь-лекція	
4	П'ятниця 13 липня 7 1/2 2г.	2. Художній гурток	
		1. Лекція	
		2. Концерт	2.Робсельтеатр ім.Дніпрельстану
		3. Пересувна бібліотека	3. Центральна бібліотека
5	Середа 18 липня 7 1/2 г.в.	1. Доповідь-лекція	

		2. Концерт	2. Вокальний квартет
6	П'ятниця 20 липня 7 1/2 г.	1. Доповідь	
		2. Художній гурток	
		3. Пересувна бібліотека	3. Центральна бібліотека
7	Неділя 22 липня 2г. дня.	1. Лекція	
		2. Музичний концерт	
8	Середа 26 липня 7 1/2 г.в.	1. Лекція	
		2. Пересувна бібліотека	2. Центральна бібліотека
9	п'ятниця 27 липня 7 1/2 г.	1. Лекція	
		2. Вистава „Козак Голота”	2. Р.С.Т. ¹¹ Дніпрельстану
10	Вівторок 31 липня 7 1/2 г.в.	1. Лекція	
		2. Вистава „97”	2. Р.С.Т. Дніпрельстану
		3. Пересувна бібліотека	3. ЦБ

Старший інспектор окр. П.О.
Секретар

Холін
Фомічов

^{11/} Р.С.Т. – Робсельтеатр

«В новій обласній бібліотеці»¹²

(Текст передачі на радіо)

С. И. Меламуд

Вулиця Спортивна, чотирнадцять. Нещодавно зданий до експлуатації цей багатопверховий будинок. Багато таких архітектурно-оздоблених житлових приміщень виросли за роки післявоєнних сталінських п'ятирічок в Запоріжжі. Але цей будинок особливо привернув до себе увагу людей. З ранку до вечора сюди йдуть юнаки та дівчата, що закінчують десятирічку або вчаться в інституті, молоді і літні робітники, інженери, домогосподарки – люди різних професій, різного віку.

Напис над входом «Запорізька обласна бібліотека імені Горького» пояснює нам все. Чудовий подарунок – нове приміщення для своєї бібліотеки – щойно одержали від держави трудящі області. Здійснюється передбачене новим п'ятирічним планом розширення сітки масових бібліотек з покращенням їх роботи по обслуговуванню населення, даліше піднесення культурного рівня радянських людей.

Разом з читачем піднімаємось по сходах. Весь перший поверх спеціально збудовано і обладнано під бібліотеку. І куди б ми не зайшли, чи в світлий вестибюль, чи в читальні зали, чи в кімнату для видачі книжок додому – всюди вражає затишність, краса художнього оформлення.

Опиняючись в цьому храмі науки, перший погляд кожний звертає на великі портрети геніїв людства Володимира Ілліча Леніна, Йосифа Віссаріоновича Сталіна, тут же розміщено відомий заклик „Вчитися, вчитися, вчитися. Вчитися наполегливо, терпляче». Радянські люди, радянська молодь завжди пам'ятають ці мудрі слова наших вождів.

Оформлення кожної кімнати в бібліотеці відповідає певному задуму і дає можливість читачу познайомитися з великими російськими вченими і письменниками та їх думками про науку, літературу. Ми бачимо тут портрети Ломоносова, Тімірязєва, Жуковського, геніальних російських і радянських письменників: Радіщева, Пушкіна, Гоголя, Бєлінського, Некрасова, Чернишевського, Толстого, Чехова, Горького, Маяковського та інших.

^{12/} ДАЗО, Р.4963, оп.1, спр.121, арк.1–7.

Групами і поодиноці заходять до бібліотеки відвідувачі. Одні, щоб замінити прочитану книжку новою, інші – щоб попрацювати тут по підручнику, підготуватись до лекції чи доповіді. Здебільшого це молодь.

Ось до читального залу попрямувала група студентів. Їх привітно зустріла чергова – старший бібліотекар Мінько. З'ясувавши, що їм треба твори і критична література до творчості Маяковського, вона швидко знайшла необхідне і запросила пройти до робочої кімнати.

Незвичайна тиша панує навкруги. Над зручними письмовими столами з чорнильними приборами і настільними лампами склонилися читачі. Радянські люди люблять і цінують книгу. Книжки допомагають їм підвищити свої знання, розширити свій світогляд. Ось що розповідає про це один з постійних читачів бібліотеки молодий робітник Сергій Щербінський, якого ми запросили до мікрофону.

Текст виступлення Сергія Щербінського

Многие жители нашего города хорошо знают областную библиотеку имени Горького. Еще совсем недавно она находилась в небольшом тесном помещении, где трудно было полностью удовлетворить растущие стремления трудящихся к знаниям, к чтению книг. Теперь библиотека расположена в новом благоустроенном здании. Здесь очень красиво, культурно. Придешь раз, и хочется еще и еще приходиться сюда.

В 1948 году я впервые переступил порог нашей библиотеки. И с тех пор систематически беру здесь необходимые книги или занимаюсь в читальном зале.

Война помешала мне получить среднее образование. Но в нашей советской стране созданы все условия для получения образования, для подъема культурного уровня народа.

Я работаю электриком и учусь в вечерней школе рабочей молодежи. Дружба с библиотекой, чуткое отношение ее работников к каждому, кто сюда приходит, помогли мне правильно организовать чтение с наибольшей пользой для себя.

Я очень люблю читать книги. Ведь в них, как в зеркале, нашли свое многовековое отражение жизни человечества, история борьбы за осуществление лучшего будущего. Я прочел почти все сочинения русских классиков: Пушкина, Салтыкова-Щедрина, Чехова, Горького. Из произведений советских писателей мне особенно понравились «Небо и земля» Саянова, «России великие сыны» Никулина, «Иван Иванович» Коптяевой, а также из зарубежных: «Человек, который смеется» Гюго.

В библиотеке всегда много молодежи. Привлекает ее сюда жажда знаний, стремление расширить свой кругозор, овладеть высотами культуры и науки. Хочется сказать словами Горького: „Любите книгу, она облегчит вам жизнь, дружески поможет разобраться в пестрой и бурной путанице мыслей, чувств, событий, она научит вас уважать человека и самих себя, она окрылит ум и сердце чувством любви к миру, к человеку».

Мне хочется от души поблагодарить коллектив библиотеки за чуткое теплое отношение к читателям.

Щоб задовольнити зростаючі прагнення народу до знань, бібліотека придбала понад сто п'ятдесят тисяч примірників книжок, брошур і журналів. В майбутньому році їх кількість збільшиться до двохсот тисяч. Великий інтерес виявляють люди до творів класиків марксизму-ленінізму, по яких вони вчать жити, боротися за світле, радісне майбутнє – комунізм. В бібліотеці в достатній кількості твори Маркса, Енгельса, Леніна і Сталіна.

Запоріжжя – індустріальне місто. Послугами бібліотеки користуються сотні стахановців, інженерів, техніків. Тому тут старанно підбрані книжки по електротехніці, радіотехніці, металургії, машинобудуванню.

Бібліотека щорічно одержує понад сто двадцять назв різних журналів. Хто хоче взнати новини з науки і техніки, знайде такі журнали, як «Вісник машинобудування», «Верстати і інструменти», «Ливарна справа», «Радіо», «Автомобілі», «Будівництво», „Механізація трудомістких робіт” і багато інших. Широко представлені громадсько-політичні та літературно-художні журнали.

«Читати книжки треба в певній системі», – вчать працівники бібліотеки своїх юних читачів, – і тоді вони принесуть людині велику користь.

Для керування читанням молодих робітників у відділі видачі книжок додому організовано спеціальний стіл обслуговування. Старший бібліотекар Парасковія Львівна Каплан уже установила зв'язок з новими читачами – склала для кожного індивідуальний план читання.

Комсомольцю Євгену Омельченко вісімнадцять років. Він любить читати художню літературу. Євген хоче прочитати твір Шпанова „Палії”. В бібліотеці йому запропонували прочитати також ряд матеріалів, які допоможуть юнакові краще зрозуміти цю книжку. В плані читання Євгена Омельченка записані: бесіда товариша Сталіна з кореспондентом „Правди”, звітна доповідь товариша Маленкова

дев'ятнадцятому з'їзду партії, „Нове розставлення сил на міжнародній арені” Куриліна та інші.

Токар облавтотресту Володимир Кухар вже декілька місяців одержує книжки в бібліотеці, але системи в його читанні не було. Після бесіди з Володимиром бібліотекар з'ясувала, що він цікавиться астрономією, літературою, яка відображає період 1917–1920 років, і радіотехнікою. В складеному для Кухаря плані зазначено ряд книжок з астрономії „Будова всесвіту”, „Чи був початок і чи буде кінець світу”, „Успіхи радянської астрономії” та інші. По радіотехніці рекомендовано прочитати „Винахідник радіо Попов”, „Я хочу стати радіолюбителем” і багато інших, з художньої літератури – „Чапаєв” Фурманова, „Розгром” Фадєєва, „Молодість” Бойченка та інші. Тепер молодий робітник охоче читає за своїм планом.

Електрику Дніпроенерго Едуарду Слагіну бібліотека допомагає вчитись писати вірші. В його списку читання є такі книжки «Про літературу» Леніна, збірки статей Калініна і Горького про літературу, «Як робити вірші» Маяковського і багато інших.

Індивідуальних планів читання складено ще небагато. Але це цінне починання день у день шириться. Всі юні відвідувачі бібліотеки повинні читати систематизовано, з найбільшою для себе користю.

Обласна бібліотека – вогнище соціалістичної культури. Вона широко веде пропаганду книжок серед населення. До цього залучаються й самі читачі. Змістовно, на високому ідейному рівні проходять читацькі конференції, що допомагають радянським людям краще розібратися в різних політичних чи літературних питаннях. Декілька десятків читачів взяли участь у конференції на тему «Моральне обличчя радянської людини». Гаряче обговорювалась на конференції творчість лауреата Сталінської премії Антоніни Коптяєвої. Конференцію по книзі Кочетова „Журбіни» бібліотека про-водила на фабриці імені Володарського.

Вперше обласна бібліотека організувала заочну читацьку конференцію по книзі Нікітіна «Північна Аврора». Така конференція дає можливість більшій кількості людей брати в ній участь. Свої виступи подають читачі в письмовій формі, а потім їх будуть вміщувати у бібліотечному бюлетені.

Почесним своїм обов'язком вважають працівники бібліотеки допомогу великій будові на Дніпрі в організації культурно-масової роботи. В подарунок учасникам спорудження Південно-Українського каналу було надіслано з бібліотеки сорок тисяч книжок, створено тридцять п'ять пересувних бібліотек і п'ять стаціонарних.

Обласна бібліотека всіма видами і формами своєї роботи залучає будівників каналу в число своїх читачів. Багато допоміг в цьому заочний абонемент бібліотеки, через який книжки з обласної бібліотеки можна одержати в усіх будівельно-монтажних управліннях. Майже сто будівельників «Укрводбуду» одержують книжки за допомогою заочного абонементу. За останній час надіслано книжки бригадиру підсобних робітників маляру Мелітопольського будівельно-монтажного управління Войтенко, різноробітниці Василівського будівельно-монтажного управління Куриловій та іншим.

Послугами заочного абонементу користуються також передовики сільського господарства, стахановці та інженерно-технічні працівники міст області. Таких читачів у бібліотеці вже двісті чоловік.

«Бібліотеки в Країні Рад» – як писала газета «Правда», стали вогнищем соціалістичної культури, міцно ввійшли в побут народу, служать його інтересам».

Такою і є Запорізька бібліотека імені Горького.

Грудень, 1952 р.

P.S. Як дивно все-таки складається життя і як непередбачувано переплітаються долі. Виявляється, автор цієї передачі – ведуча обласного радіомовлення кінця 40-х – початку 50-х років Сара Ізраїлівна Меламуд – мама нашої колеги, ветерана бібліотеки Фаїни Євсеївни Пісецької. Згодом, змінивши рід заняття, вона працювала в дитячій бібліотеці, і, мабуть, її любов до професії бібліотекаря передалася доньці, яка, незважаючи на отриману педагогічну освіту, віддала своє серце Горьківці та достойно представила династію Пісецьких.

*За пределами обязанностей*¹³

А. Фриман

Несколько лет назад возникла у меня по работе необходимость прочитать несколько статей, напечатанных в 1875 году в газете «Работник», издававшейся народниками, последователями Бакунина. Почти за год своего существования «Работник» вышел всего 15 раз. Его печатали в Женеве на русском языке. Много ли экземпляров могло проникнуть в Россию, затемненную свирепой царской цензурой, а тем более сохраниться до нашего времени?

Без всякой надежды обрести в Запорожье возможность ознакомиться с комплектом газеты я все-таки спросил о нем у сотрудников нашей областной библиотеки.

– Ждите, – был лаконичный ответ.

И через три недели, не веря своим глазам, я листал уникальное издание: оказалось, что в 1933 году Всесоюзное общество политкаторжан и ссыльнопоселенцев выпустило небольшим тиражом перепечатку «Работника», которая и была испрошена для меня из книгохранилища Всесоюзной библиотеки имени В. И. Ленина. Если вам хоть раз довелось держать в руках очень нужную, редкую, долго и тщетно разыскиваемую книгу, – вы хорошо поймете ту радость, которую я испытал тогда, и ту глубокую признательность, которой я и сейчас полон по отношению к людям, не пожалевшим ни энергии, ни времени, чтобы оказать мне столь важную услугу.

Предвижу, что в самой библиотеке, прочитав эти строки, могут снисходительно улыбнуться: ничего особенного, обычная работа МБА – межбиблиотечного абонемент... Так оно и есть. Для того он и существует, этот МБА, чтобы, во-первых, обеспечить необходимыми книгами сельских жителей, в чьих библиотеках нет тех или иных изданий, которые есть в областной; чтобы, во-вторых, разыскать запорожцам в других – крупнейших и специальных – книгохранилищах страны те издания, которых нет в нашем областном центре. Вот и

^{13/} А.Фриман За пределами обязанностей. – Индустриальное Запорожье. –1971. –13 марта. – С. 4

несколько дней назад на столах сотрудниц отдела МБА – Светланы Ивановны Артамоновой и Галины Григорьевны Тимочко я видел только что полученные посылки с книгами, прибывшие из Москвы и Ташкента, Львова и Харькова.

Обычная работа... Однако в этом открывается одна из многих невидных, но замечательных сторон деятельности библиотеки, одна из тех сторон, которые ускользают от поверхностного внимания людей, представляющих себе библиотеку лишь как некий склад книг и журналов.

К счастью, наши библиотечные работники понимают свои обязанности шире, да к тому же стараются выйти далеко за пределы этих обязанностей.

«Библиотека – это не только книга, – пишет Мариэтта Шагинян в своих «Четырех уроках у Ленина», – Это прежде всего колоссальный концентрат спрессованного времени, как бы сопряжение тысячелетий человеческой мысли, перенесенной на пергамент, папирус, бумагу, – для жизни в постоянстве, а не в текучести. Вы входите в храм Сбереженного Времени, чтобы приобщиться к этому великому постоянству в текучести...».

Чтобы сделать библиотеку таким храмом, или, если не прибегать к сравнениям, – превратить ее в подлинно просветительное, опирающееся на научные основы учреждение, нужно много не только усилий, но прежде всего – энтузиазма, любви к своему делу.

Специалисты в области информации подсчитали, что человек в течение всей своей жизни может прочесть не более 2–3 тысяч книг, а между тем каждые 50–60 лет издается на Земле примерно 20 миллионов новых книг. Уже две эти взятые в сопоставлении цифры, казалось бы, могут заставить опустить руки и читателя, и библиотекаря: не обнимешь необъятного!.. Даже в Ленинской библиотеке, как известно, более половины хранящихся там книг и журналов ни разу не были стробованы. Но нет, никакой паники перед «информационным взрывом» в областной библиотеке не заметишь. Скорее наоборот, – именно в силу такого обилия книг ее сотрудники почувствовали, что ответственность, лежащая на их плечах, потяжелела: надо помочь читателю разобраться в книжном океане, дать ему надежный компас, надо лучше информировать его обо всех новых поступлениях, надо выбрать для него самое необходимое и среди необходимого – самое лучшее.

Право, нельзя не удивляться тому, как много делает для этого коллектив областной библиотеки, как разнообразны формы его работы, как усилия всех отделов устремлены к одной цели; если бы их

можно было изобразить на карте, как некое военное сражение, – все стрелы сошлись бы в одной точке, где следовало бы изобразить фигуру склонившегося над книгой человека. О нем, об этом читающем человеке, непрестанно думают библиотекари.

Быть может, нагляднее всего это видишь в абонементном отделе и читальном зале, первый из которых числит у себя около 10 тысяч читателей, а второй выдает в один день до 1000–1200 книг и журналов. Было бы много больше, но, увы, читальный зал вмещает всего 100 человек. Чтобы хорошо работать с ними, со всеми этими тысячами, надо, прежде всего, знать их, а это непросто, если оба отдела, вместе взятые, имеют всего 11 сотрудников. Всех, конечно, не узнаешь, но основные читательские интересы выяснить можно, и такой цели хорошо служат анкеты, распространяемые среди читателей. Именно анкетный опрос помог, например, работникам абонемента составить картотеку учителей по их читательским интересам, и теперь, регулярно заглядывая в карточки, есть возможность составлять для каждого из учителей списки рекомендованной литературы по темам, над которыми они работают.

Для каждого! Вы можете себе это представить?

Ольга Васильевна Пасицкая, 20 лет назад начинавшая свою работу в библиотеке швейцаром, с годами закончившая сначала Мелитопольский техникум культпросветучреждений, а потом Харьковский институт культуры и сейчас вот уже пятый год возглавляющая отдел абонемента, показала мне читательский формуляр, который заводится на каждого запорожского читателя – специалиста народного хозяйства. Этот формуляр намного полнее обычного: кроме привычных вопросов о возрасте, образовании, месте работы, содержит и ряд других – о домашней библиотеке читателя, общественном поручении, которое он выполняет, о темах, которые интересуют его в различных областях политики, науки, техники, художественной литературы, искусства. И это тоже тот самый индивидуальный подход, который так нужен в любом деле, особенно же – в библиотечном. Вместе с постоянно проводимыми в читальном зале и на предприятиях устными журналами, открытыми просмотрами полученных новинок литературы, читательскими конференциями, ленинскими чтениями, тематическими выставками и многим другим – все это бьет в одну цель, все это делается в угоду все тому же склонившемуся над книгой человеку.

Если этот человек – работник сельского хозяйства, то сотрудники отдела обслуживания сельских специалистов Маргарита Абрамовна Шелленберг и Галина Павловна Ратникова будут постоянно

снабжать его информацией о новых книгах в области сельскохозяйственной экономики, животноводства, растениеводства. Он увидит их, этот специалист, на совещаниях по борьбе с эрозией и на семинаре ветеринарных работников, в обллесхозе и в институте механизации животноводства – всюду они покажут книги из фонда областной библиотеки, выведают у научных работников все, что касается их планов, чтобы потом прислать списки необходимой литературы.

Если этот человек – изобретатель или рационализатор, – заведующий отделом патентов библиотеки Григорий Васильевич Передерий вместе со старшим библиотекарем Галиной Семеновной Лаврусенко ознакомит его с патентными документами на все изобретения, сделанные в той области, в которой он работает. Все каталоги изделий советской промышленности, все документы о государственных стандартах сосредоточены в этом отделе. Отсюда постоянно идут на ряд предприятий области информационные листки о новейших патентных материалах.

Среди тысяч книг нужно найти одну... Поиск «адреса» книги начинается с каталога. Библиограф Любовь Алексеевна БЕЛЯЕВА (стоит третья слева) консультирует читательниц библиотеки.
Фото П. Чурюканова.

И где бы он ни работал, наш человек, склонившийся над книгой, ему обязательно придется прибегнуть к помощи библиографов – заведующей отделом Светланы Яновны Вильчек, старшего библиографа Людмилы Ивановны Глебовой, библиографа Лидии Яковлевны

Василенко и их подруг – этих лоцманов книжных морей, которым что ни день приходится решать поразительные в своем разнообразии вопросы. Я выписал из дневника выдачи справок научно-библиографического отдела только несколько вопросов, которые были заданы его сотрудницам, но посмотрите на их диапазон – читатели просили рекомендовать им литературу по таким темам:

- история Запорожской комсомольской организации;
- В. И. Ленин о непримиримости идеологий;
- древняя архитектура Румынии;
- физиология памяти,
- кто первым ввел в литературу слово «самодур»... !

На эти вопросы надо отвечать сразу, в тот же день – таково правило, неукоснительно действующее в отделе. А ведь в отделе ведется и другая очень емкая работа – составление рекомендательных библиографий. Были изданы, в частности, биобиблиографический указатель «Літературне Запоріжжя», указатель «В. И. Ленин и наш край». В течение уже почти двух десятилетий, с тех пор, как отделом руководил еще нынешний директор библиотеки Анатолий Иванович Бальцер, ведется великолепная краеведческая картотека, фиксирующая все книги, брошюры, статьи, заметки, печатающиеся в стране о Запорожской области.

Прежде мне казалось: как измерить труд библиотечного работника, найти его материальное выражение?

Когда просматриваешь в абонементе читательские формуляры, скажем, наладчика-монтажника электроаппаратного завода Валерия Дмитриевича Рогова или техника-металлурга Василия Александровича Симакова и видишь в них рядом с техническими изданиями, «Теорией чисел» книги педагога Сухомлинского и фантаста Лема, произведения Брехта, Агдайка, Чапека, лучшие вещи советских писателей, публикуемые в самых свежих журналах, – в этом обнаруживаешь несомненный положительный эффект работы библиотекарей. Его ощущаешь, этот эффект, когда в отделе комплектования видишь, как ветеран библиотеки Зоя Григорьевна Костыря гордо распаковывает добытые ею и ее сотрудницами во Всесоюзной исторической библиотеке старые, полузабытые, но очень важные книги о нашем крае – скажем, книжку профессора П. Г. Александрова «Днепрострой», изданную в 1927 году с предисловием Г. М. Кржижановского, или статистическое издание «Крестьянское хозяйство в Мелитопольском уезде», выпущенное в 1888 году, – воображаю, как обрадуются запорожские историки, узнав об этих приобретениях!

Но есть и прямо-таки в буквальном смысле материальное выражение работы библиотеки. Вот оно, например: по неполным данным только на 7 заводах области внедрено и минувшем году 278 изобретений по материалам патентного фонда библиотеки имени Горького с экономическим эффектом в 1223997 рублей. Это уже, если можно так выразиться, – непосредственный, зримый, осязаемый вклад библиотекарей в пятилетку!

Как же значительна и благородна их работа! Я не мог об этом не думать, когда Нелли Ивановна Музыченко – заведующая читальным залом – водила меня по лабиринтам книгохранилища, демонстрируя бесценные богатства фонда, когда видел, как, пробегая по узким лестницам мимо нас, её соратницы Клавдия Федоровна Кулик, Галина Георгиевна Алексеенко, Людмила Федоровна Махортова, Мелания Семёновна Бабенко несли и несли стопы книг на выдачу, туда, где с нетерпением их ждали читатели. У этих женщин был обычный день – сегодня здесь, на своем рабочем месте – в читалке, завтра они повезут выставку книг на трансформаторный завод, послезавтра вместе с редакцией журнала «Пластические массы» и технической библиотекой предприятия проведут читательскую конференцию на заводе «Кремнийполимер», потом тематический вечер «Как стать полиглотом?» или «Медицина в борьбе с религией»...

...И вспомнилось мне одно интереснейшее свидетельство Анатолия Васильевича Луначарского: в дни Октября – уже в следующую после взятия Зимнего Дворца ночь, часа в 4 или 5, Владимир Ильич Ленин «отвел меня в сторону после того, как состоялось мое назначение комиссаром по просвещению, и сказал: «Постарайтесь обратить в первую голову внимание на библиотеки... Поскорее надо сделать книгу доступной массе».

С той поры библиотеки в нашей стране справедливо почитаются одним из главных национальных богатств.

Их самоотверженным труженикам – низкий поклон.

Українська РСР
ВІСНОВАНИЙ КОМІТЕТ
Запорізької обласної Ради
народних депутатів

УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ

330107, м. Запоріжжя, пр. Леніна, 164

Украинская ССР
ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТ
Запорожского областного Совета
народных депутатов

УПРАВЛЕНИЕ КУЛЬТУРЫ

330107, г. Запорожье, пр. Ленина, 164

Телефон 39-04-11

1.10.82 № 1140
на № _____

Депутату областного Совета
народных депутатов
т.Смиченко Л.И.
330097 г.Запорожье
ул.Энтузиастов 10 кв 44
Исполкому областного Совета
народных депутатов

На поставленные Вами вопросы, о сооружении памятника А.М.Горькому перед зданием областной библиотеки и об установке кондиционеров в помещении библиотеки, областное управление культуры сообщает:

Постановлением обкома Компартии Украины и облисполкома от 10.08.77г. № 356 разрешено проектирование и установка бюста А.М.Горького перед зданием библиотеки.

В 1978 г. скульптором В.К.Дубининым был выполнен первый вариант памятника /проект/. После осмотра макета, выполненного в натуральную величину, вариант был отклонен.

В настоящее время ведется работа над проектом сидящей фигуры писателя и выполняется макет.

Областной библиотеке им А.М.Горького необходимо дать заказ областному производственному художественно-оформительскому комбинату /директор т.Высоцкий А.Т./ на проектирование памятника.

Для установки кондиционеров в помещении библиотеки необходимо пересмотреть проектно-сметную документацию. В настоящее время решается вопрос о выделении лимитов УКСу Запорожского горисполкома в 1983г. на пересмотр институтом "Запорожгражданпроект" проектно-сметной документации на установку кондиционеров.

Начальник управления В.М.Васильченко

Холодрина 39-04-51
кв 4,30.09.82г.

Зарисовки библиотекаря

*А. И. Бальцер
директор
библиотеки
1961–1989 гг.*

День за днем, год за годом...
И вот – 38 лет причастности к библиотечной жизни области уже позади. Много было событий, из которых складывается история нашей библиотеки, ее добрые традиции. Самыми памятными и примечательными – поделюсь с Вами, коллеги.

Коллектив областной библиотеки, в который я пришел в 1947 году, насчитывал 20 работников, и я в нем стал вторым мужчиной. Все были молоды, даже те, кто по анкетным данным выходил за «рамки» молодых.

Оптимизм, жизнерадостность – характерные черты коллектива. Решили совместно отметить Первомайские праздники 1947 года. Время тяжелое, продукты питания – по карточкам. Праздничный стол изобиловал многими красками вегетарианской пищи, но лиловый цвет преобладал. За стол садились каждый со своим хлебом. Однако это не мешало веселиться до поздней ночи, и если бы не участие в предстоящей первомайской демонстрации – веселились бы до утра.

Первый механический помощник библиотеки – пишущая машинка «Олимпия-плана» – появился в 1947 году. Приводил ее в действие на протяжении 6 месяцев указательный палец моей правой руки. Затем обучил Нину Л., а сам ушел с головой в библиографию.

1948 год был ознаменован появлением в библиотеке машины с кузовом «Скорой помощи» (ГАЗ – АА). При всей внешней неказистости она служила нам верой и правдой несколько лет.

В 1959 году получили грузовой автомобиль ГАЗ-51, оборудованный будкой, который активно эксплуатировали до 1974 года, благодаря любовному отношению к машине Михаила Григорьевича Годлевского.

И вот в 1972 году появился в нашем распоряжении первый автобус «Кубань»

Первый юбилей – 60-летие библиотеки – отмечали с большим подъемом в 1965 году. О юбилее говорили газеты, рады, телевидение. В президиуме торжественного собрания были секретарь обкома партии В. И. Петрыкин, председатель обкома профсоюза Л. К. Соколова, представители библиотек Киева, Днепропетровска, Воронежа и др. Артисты областной филармонии дали большой праздничный концерт.

Из числа известных писателей в библиотеке в свое время выступали П. Ф. Автономов, Я. В. Баш, П. Н. Воронько, А. Л. Дынник, М. Р. Лесков, В. А. Лисняк, М. Л. Нагнибеда, П. П. Ребро, В. Л. Симоненко, И. И. Стебун, Н. М. Ткач, Н. Строковский.

*Коллектив на VI Всесоюзном Пушкинском празднике (1972 год)
Фото В. Ахломова, фотокорреспондента газеты «Известия»*

В разное время коллектив совершал разные экскурсии.

В 1958 году ездили в Аскания-Нова, ознакомились с редкими растениями и животными, аборигенами этого удивительного уголка юга Украины.

В 1989 году посетили Севастополь, осмотрели панораму обороны города, Сапун-гору, морской аквариум и другие достопримечательности русской военной славы.

В 1972 году приняли участия в VI Всесоюзном Пушкинском празднике поэзии, увидели чудесные и дорогие уголки природы – приют спокойствия, труда и вдохновения величайшего поэта.

В 1983 году поклонились могиле великого писателя – мыслителя Л. Н. Толстого в Лесной Поляне.

В 1984 году посетили город-герой Волгоград, склонили головы перед памятью героев Сталинградской битвы, восхищались трудовым подвигом восстановителей разрушенного города, ставшего настоящим памятником героизму советского народа.

*Мое призвание –
открывать мир книг*

*В. И. Шпилевая,
заведующая отделом
абонементов
КУ «Запорожская ОУНБ
им. А. М. Горького» ЗОС*

Моя трудовая биография началась в 1975 году, когда мы, выпускники Киевского института культуры им. А. Корнейчука, получив направление в Запорожскую областную библиотеку им. А. Горького, с 1 августа, как полагалось, прибыли к месту своей трудовой деятельности.

В то время к завершающему этапу подходило строительство нового здания библиотеки, предполагающее и увеличение штатной численности библиотечного персонала, и заявка из Запорожья на молодых специалистов была самой обширной. Перспективы работать в таком учреждении представлялись нам, выпускницам вуза, самыми радужными. Вот и отправились мы, 5 подружек, к месту назначения, причем трое из нас, я, Анна Николаевна Нагорная (Довбаш), Надежда Ивановна Крутькова (Лябах – ныне покойная) – связали жизнь с Запорожьем, с нашей «горьковкой» навсегда.

В те годы молодые специалисты обязательно проходили стажировку во всех ведущих отделах библиотеки. Это давало возможность и выпускникам, и работникам библиотеки присмотреться друг к другу, более четко определиться в своих решениях, выбрать работу по душе.

Сомнений не было – мой выбор – отдел абонеента, где от библиотекаря требуются как определенные персональные свойства, так и профессиональные навыки, которые дал нам институт. Интуиция меня не подвела. За все годы работы в отделе я ни на минуту не пожалела и не усомнилась в правильности выбора профессии и места приложения своих знаний, личных качеств – это, безусловно, обслуживание пользователей. Удовлетворение разнообразных запросов читателей, живое, непосредственное общение с людьми – действительно моё призвание.

Отдел абонеента (праматерь любой библиотеки), в 70-е годы – ведущее комплексное структурное подразделение, занимающееся информационным, индивидуальным обслуживанием читателей, массовой работой, изучением читательских интересов, привлечением к чтению разных категорий населения.

Среди приоритетных групп отдела тогда были педагоги, рабочая молодежь. Ежегодно организовывались дни информации на августовских конференциях учителей, педагоги получали ежемесячно индивидуальную информацию о новых поступлениях книг по интересующей их тематике.

Определенная работа проводилась среди рабочей молодежи: составлялись индивидуальные и групповые планы, списки литературы как для профессионального, так и образовательного чтения. Ориентируя библиотекарей области на работу в этом направлении, сотрудники абонеента готовили для них соответствующие методические рекомендации, опираясь и на свой опыт.

170-тысячный фонд отдела абонеента (это практически фонд всей нашей библиотеки предвоенного периода) ежегодно пополнялся восемнадцатью-двадцатью тысячами новых книг, четыремя тысячами

На фото: сидят (слева направо) В. Русова, О. Пасицкая, стоят: Н. Лепихова, С. Тюленева, А. Заставская

журналов. В том многочисленном море разнообразных по тематике, жанрам, видам книг, в которое я окунулась, нетрудно было и растеряться. Однако мне постоянно приходили на помощь коллеги, не один год проработавшие в библиотеке. Это, прежде всего, Ольга Васильевна Пасицкая, заведующая отделом абонементов, Фаина Евсеевна Писецкая, руководитель только что организованного отдела литературы на иностранных языках (до этого трудилась на абонементе), библиотекари Тюленева С. Н., Федорченко В. П., Изюмова Л. Ф. всегда вовремя замечали моё затруднительное положение, шли на выручку в нелёгких ситуациях, связанных с недостаточной ориентацией в малоизвестном ещё книжном изобилии, с трудностями в общении с читателями, с отсутствием

определённых профессиональных навыков, которые приходят лишь со временем. От этого случались и казусы. Однажды читатель попросил книгу Каплан, и у меня сразу же возникла ассоциация с биографией Ленина. Выяснилось: читатель заказывает учебное пособие «Лекции по высшей математике» под редакцией Каплан.

Необходимо отметить, что условия работы в библиотеке в те годы были далеко не идеальны. Это и теснота в помещении, и расположение части книг отдела книгохранения в других зданиях. Часто за книгами приходилось подниматься по трехметровым лестницам или же спускаться в подвальное помещение по узким крутым ступенькам. Поскольку библиотека размещалась в жилом доме, то нередко имели место и затопления, и прорыв канализации. Поэтому открытие вновь построенного по специальному проекту здания библиотеки стало настоящим праздником и для сотрудников, и для читателей. Оперативный переезд в новое помещение был невозможен без помощи общестественности. Именно благодаря совместным действиям упаковать, перевезти, разместить миллионный фонд удалось буквально за 2–3 месяца.

Первоначально абонемент предполагалось расположить на первом этаже (нынешнее помещение отдела периодики и электронных ресурсов). Однако разместить многотысячный фонд на такой маленькой площади было проблематично. Пришлось администрации искать иное решение, а именно: выделить для отдела абонемента левое крыло 3-го этажа. Позже выяснилось, что и в этом случае для части книг необходимо дополнительное помещение. Так в нашем владении оказалась ещё половина 4 яруса книгохранилища. И вот уже более 30 лет обслуживание читателей производится как фондами открытого доступа, где созданы все возможности для самостоятельного выбора книг, так и через закрытый подсобный фонд (здесь собраны преимущественно дублиеты, малоспрашиваемые издания).

Активность читателей в первые годы работы библиотеки в новом здании значительно возросла. Количество пользователей увеличилось более чем в 2 раза (с восьми до семнадцати тысяч), также оживилась посещаемость (до пятисот читателей в день), а соответственно, положительные изменения произошли и в книговыдаче, которая достигала тысячи экземпляров в день.

В 1978 году персонал отдела состоял из восьми человек, а уже через год, когда меня назначили его руководителем, штатная численность возросла до 13 человек: пополнение произошло за счет 5 выпускников Киевского и Харьковского институтов культуры. Со временем штат структурного подразделения, с учетом возрастающей нагрузки, увеличился до 18 специалистов. В 80-е годы ежегодно отдел посещало 18 тыс. читателей, а книговыдача достигла 300 тыс. единиц. Наш отдел был в то время самым крупным по всем параметрам (как стало ясно позже и не только в нашей библиотеке).

О масштабах работы нашего абонемента свидетельствует тот факт, что среди аналогичных областных библиотек страны (тогда еще СССР) таких объёмных структурных подразделений насчитывались единицы.

Это выяснилось в 1983 году на курсах повышения квалификации библиотечных работников в Москве (существовала тогда такая уникальная всесоюзная модель переподготовки кадров ведущих учреждений культуры и искусства, позволяющая руководителям разных уровней овладевать новыми знаниями, опытом и пр.).

Когда мне довелось выступить с сообщением о работе нашей библиотеки и, в частности, рассказывать об отделе абонемента, многие коллеги были удивлены и нашими объёмами деятельности, и материальными, физическими возможностями. В те годы в среде

специалистов активно обсуждалась идея нецелесообразности существования в областных научных библиотеках отделов абонементов, и кое-где эти структуры сократили до минимума. Однако жизнь показала ошибочность такого мнения. Получить информацию о книгах, ознакомиться с новинками, взять на дом литературу не только для работы, учёбы, но и для повышения культурного, общеобразовательного уровня читатели предпочитают в одной библиотеке. Тем более запорожцам непонятно было бы, почему самая крупная библиотека региона, возведённая их стараниями на центральной магистрали областного центра, становится малодоступной для обычных граждан.

В 80-е годы с целью более квалифицированного и оперативного обслуживания читателей с разным уровнем подготовки, личностных потребностей мы организовали кафедру специалистов, позже – ещё

одну для инженерно-технических работников. Кроме свойственной специфике отдела абонемента глубоко-продуманной индивидуальной работы с читателями, информационного обслуживания ведущих категорий, мы энергично занимались организацией массовых мероприятий. Это были и заседания клуба интернациональной дружбы «Меридиан», и тематические вечера для слушателей школы милиции, и вы-

ездные мероприятия для тружеников села. Была и довольно специфическая аудитория наших культурно-просветительных мероприятий, а именно – условно осужденные из ИТК с. Беленького. Нужно отметить, что это направление нашей деятельности пользовалось неизменным успехом участников. На всех организуемых нами мероприятиях никого не оставляло равнодушным проникновенное чтение поэтических произведений сотрудницей отдела Л. М. Леденковой. Припоминаю довольно забавный случай. Мы, работники библиотеки, принимали участие в вечере, посвященном Дню Победы, проходившем в одном из Дворцов культуры областного центра. Людмила Михайловна, перепутав адреса, по ошибке невольно стала участницей мероприятия в другом ДК и прочувствованно читала стихи, предназначенные для совершенно другой аудитории. Когда мы наконец-то дождалась её в библиотеке (тогда не было обычной на сегодня мобильной связи, а доступ к стационарным телефонам был ограничен), стали выяснять

причину её отсутствия на мероприятии, Л. Леденкова с восторгом поведала, как её тепло принимали в совершенно другом месте.

Новые времена, изменения в общественной и социокультурной жизни, определенные финансовые затруднения, отрицательно сказывающиеся на стабильности и качестве книжного фонда, глобальная информатизация, охватившая и библиотечную сферу, стимулировали персонал отдела к пересмотру сложившейся десятилетиями традиционной организации обслуживания пользователей, активной интеграции в общебиблиотечную культурно-просветительную и досуговую деятельность, к поиску новых форм и методов общения с читателями различных возрастных категорий.

*Обслуживает читателей
А. Широкова*

Среди наших «новшеств» последнего времени – выдача книг из центрального книгохранилища, предварительный заказ на литературу, выполнение справок из электронного каталога. Книжные выставки стараемся организовывать в большей степени по запросам читателей, ориентируясь на тематику, которая им интересна. Так, уже несколько лет действует цикл выставок «Летний отдых с интересной книгой», постоянно функционирует стенд «Новая украинская книга». Немало тёплых слов читатели адресовали библиотекарям в тетради отзывов на выставку мировых бестселлеров «Небульварная проза». Например, читательница Шишкина Н. И. оставила следующую оценку: «Благодарна людям, которые способствовали появлению на абонементе выставки подобного типа... это свежая струя в моё воображение, я просто счастлива, что читаю эти книги».

Восторженными впечатлениями поделились и другие читатели: Бачурина Л. В., Малахова А. В., Демкова О. А., Павлов А.

*На фото И. Роздобудько и
В. Шпилевая*

Кстати, значительно повысилось внимание читателей к современной украинской книге благодаря встречам с известными украинскими писателями – И. Роздобудько, А. Курковым, С. Жаданом, Л. Дерешем,

М. Матиос, которые организуются совместными усилиями разных отделов библиотеки. Ценными и для нас, и для читателей являются результаты, сопутствующие этим встречам – непосредственное общение с автором, возможность приобрести книжную новинку, получить автограф.

В последние годы отдел достаточно успешно сотрудничает с библиотекой и учителями вечерней школы № 12 г. Запорожья. Особенно запоминающимся был вечер «Великая Победа» и встреча с участником Великой Отечественной войны, полковником в отставке Коломийцевым И. Д., который поделился с учителями и учащимися воспоминаниями о своем боевом пути.

*Фото на память:
с читателями-ветеранами*

*На фото: крайний слева
Л. И. Зыскинд*

Наша гордость и, безусловно, профессиональная награда – старейшие читатели отдела. Среди них наиактивнейшие – Семенкова Мария Порфирьевна (1927 г.р.), Кутузов Леонид Николаевич (1926 г.р.), Литвинова Елена Демьяновна (1928 г.р.), не изменяющие ему не одно десятилетие. Мы с искренним уважением и благодарностью относимся к каждому из них. В 2011 году, например, мы дружно чествовали 90-летнего юбиляра, заядлого книжника, читателя-ветерана, нашего активного помощника в реставрации книг Зыскинда Леонида Исаровича (к сожалению, ныне покойного). Последние 10 лет он профессионально и бескорыстно отремонтировал десятки книг, дав им вторую жизнь. Небезразличность, неподдельное желание помочь любимой библиотеке, настоящий дух волонтерства Леонида Исаровича, пока ещё редко встречающееся у нас явление, отмечено благодарностью администрации.

Учитывая ухудшение ситуации с чтением и в стране, и у нас, особенно среди молодёжи, стремясь хотя бы частично изменить их отношение к книге, к культуре чтения, отдел нынче уделяет особое внимание ранее не свойственным для нас категориям, и это, прежде всего, учащиеся старших классов школ, лицеев, гимназий.

Уже традиционным партнёром для нас стала упоминаемая мной ранее вечерняя школа № 12, где успешно проходят мероприятия, приуроченные к знаменательным и памятным датам в истории нашей страны. Радует тот факт, что дети всё с большим удовольствием приобщаются к нашим книжным экспозициям, и недаром любознательность самых заинтересованных была вознаграждена нашими книжными подарками в дни празднования одного из Всеукраинских дней библиотек. Изучение ситуации в организации образовательного чтения в школе, семье, сложности, вызванные Интернет-зависимостью детей, побудили нас к более активным действиям. И первым шагом стало размещение в близлежащих средних школах информации о наших возможностях и услугах.

С появлением в структуре библиотеки детской комнаты всё больше читателей приходит с детьми, и мы стараемся не упустить возможности предложить им и наши ресурсы, в частности, педагогическую литературу, книги о детях и для детей. В дни школьных каникул вот уже несколько лет действует книжная выставка «Книга – детям» (из цикла «Летний отдых с интересной книгой»), пользующаяся неизменным успехом и у больших, и у маленьких наших посетителей.

Сейчас внимание персонала сосредоточено на создании электронного каталога фонда отдела, что, мы надеемся, значительно улучшит качество обслуживания читателей, а также положительно скажется на изменении политики в отношении книги и чтения, в частности, социализации услуг, представляемых нашим структурным подразделением.

Нынешний состав сотрудников отдела – сплоченный коллектив единомышленников, не один десяток лет проработавших вместе (А. Г. Широкова, Т. В. Мартыненко, Л. М. Леденкова). Радует и то, что сейчас на смену старшему поколению приходит толковая молодёжь с новыми идеями, современными взглядами на библиотеку. Это И. Л. Железняк, Е. В. Руденко (в 2012 г. заочно окончили Киевский Национальный университет культуры и искусств), В. Цукило.

Практически вся моя трудовая жизнь, а это более трех десятков лет, прошла на абонементе нашей библиотеки, и я рада, что судьба распорядилась именно так.

*Відділу сільськогосподарської
та природничонаукової літератури – 45 років*

*Г. П. Ратнікова,
ветеран бібліотеки,
завідуюча відділом
сільськогосподарської та
природничонаукової літератури
у 1981–2010 рр.*

У далекому-далекому 1966 році Міністерство культури Української РСР, вивчивши хід реалізації обласними бібліотеками України постанови ЦК КПРС «Про стан і заходи поліпшення бібліотечної справи в країні» (1959 р.), занепокоїлося відставанням загального рівня і обсягів їх діяльності по обслуговуванню читачів і організаційно-методичній допомозі від тогочасних вимог. В результаті на світ з'явився відомчий наказ від 26 січня 1966 р. № 5-н «Про заходи поліпшення діяльності обласних бібліотек Української РСР», який визначав нові засади діяльності цих закладів, зміни функцій і структури тощо. Саме внаслідок виконання цього важливого для ОУНБ документа і почали створюватися відділи обслуговування працівників сільського господарства.

В структурі Горьківки такий підрозділ з'явився у 1967 році. Передбачалося, що «відділ відповідатиме за організацію бібліотечно-бібліографічного обслуговування працівників сільського господарства області, буде центром координації та кооперування роботи наукових і спеціалізованих бібліотек по пропаганді літератури на допомогу сільськогосподарському виробництву»¹⁵.

Завідуючою тільки-но організованого відділу призначили Шелленберг Маргариту Абрамівну (керувала ним до виходу на заслужений відпочинок у 1981 році), яка до цього часу багато років

^{15/} Примірне Положення про відділ обслуговування працівників сільського господарства // Положення про відділи обласної бібліотеки. – К: Державна республіканська бібліотека УРСР імені КПРС, 1967. – С. 36–39.

працювала методистом. Мені ж довелося обійняти посаду старшого бібліотекаря. Таким було рішення Анатолія Івановича Бальцера, який розумів, що це найраціональніший варіант використання мого попереднього професійного досвіду (до Горьківки я завідувала Широківською сільською бібліотекою Василівського району). Отак і йдемо ми по життю 45 років разом: відділ обслуговування працівників сільського господарства (нині документів із сільського господарства та природничих наук) і я.

Завдання перед відділом були поставлені великі: організація бібліотечно-бібліографічного обслуговування працівників сільського господарства обласного центру і області, задоволення запитів наукових і керівних працівників, спеціалістів і організаторів виробництва, широка пропаганда літератури про досягнення науки і передового досвіду, про нові технології та економіку сільського господарства¹⁶. На етапі становлення довелося зіткнутися з певними труднощами, які, передусім, обумовлювалися відсутністю належних умов для роботи користувачів, бо із-за загальнобібліотечної скрути з площею нам виділили маленьку кімнату у підвалі, де не було місця ні для підсобного фонду, ні для роботи читачів. Лише через 10 років, коли бібліотека отримала нове приміщення, майже ідеальні можливості для організації роботи з'явилися і у нашого відділу: простора, зручна читальна зала на 5 поверсі. Нарешті вдалося сформувати якісний підсобний книжковий фонд, налагодити широку наочну пропаганду літератури на допомогу сільськогосподарському виробництву, створити комфортні умови для відвідувачів. Збільшення обсягів діяльності відділу, розширення його функцій спонукали адміністрацію до розширення штатної чисельності працівників. Так 1978 року з'явився третій співробітник – випускниця ХДК Зоя Миколаївна Сологубова.

Повертаючись у далекі 70-ті, треба віддати належне Маргариті Абрамівні, яка досить швидко зуміла налагодити контакти з науковими працівниками дослідних станцій,

*На фото зліва направо:
Г. Ратнікова, М. Шеленберг,
З. Сологубова*

^{16/} Про організацію відділів обслуговування працівників сільського господарства в обласних бібліотеках // Інструктивно-методичні поради. – К, 1967. – 32 с. (Державна республіканська бібліотека імені КПРС)

науково-дослідних інститутів, з Запорізьким міжгалузевим територіальним ЦНТІ, бібліотекарями інших систем і відомств міста і області. З метою активізації процесу поширення науково-технічної інформації в галузі сільського господарства, більш повного використання в цій справі книжкових фондів, наявних в бібліотеках обласного центру і області, відділ розпочав роботу над створенням обласного галузевого довідково-інформаційного фонду (ДІФ), а згодом аналогічний процес з нашою допомогою почався і в ЦБС.

Складовими Діфів були первинні документи (книги, журнали, видання органів НТІ) і вторинні документи (зведені каталоги на книги і періодичку, довідкові картотеки: тематична картотека статей, картотека книг та статей місцевих авторів із сільського господарства, бібліографічні покажчики та інш.). На той час підсобний фонд відділу, в тому числі і з питань економіки сільського господарства, складав 23 тис. примірників, щорічні надходження нових видань сягали 2 тис. примірників та біля 60 назв інформаційних джерел всесоюзних та центральних органів інформації, зокрема, і Запорізького міжгалузевого центру (ЗЦНТІ).

Створення єдиної системи бібліотечно-бібліографічного обслуговування працівників сільського господарства, передусім, передбачало координацію зусиль всіх зацікавлених в цій справі організацій та установ, а головна роль в здійсненні цього процесу відводилася саме нашому відділу. Серед наших партнерів варто назвати бібліотеки Запорізького міжгалузевого територіального ЦНТІ, обласної науково-дослідної сільськогосподарської станції та науково-дослідних інститутів механізації і електрифікації тваринництва, рослинництва та зрошувального садівництва південної зони країни. До речі, саме вдалим досвідом організації цієї взаємодії та співпраці М. А. Шелленберг поділилась зі своїми колегами в 1973 році на Всеукраїнській науково-практичній конференції у Києві. Безумовно, в центрі нашої уваги були читачі: науковці, організатори сільськогосподарського виробництва, фахівці рідного профілю (агрономи, зоотехніки, ветлікари, інженери, економісти), студенти вузів та технікумів. В період з 1967 по 1990 рр. щорічно послугами відділу в середньому користувалося біля трьох тисяч осіб. Та ще більша потреба в послугах нашого спеціалізованого структурного підрозділу відчувалася з боку, як тепер би ми сказали, віддалених читачів, які зверталися за інформацією з усіх куточків області.

Особливим попитом у колективів районних управлінь сільського господарства, відділень «Сільгосптехніка», спеціалізованих організацій, як от обласна ветеринарна лабораторія, інститут зрошувального землеробства користувалися щоквартальні бюлетені

«Нові надходження сільськогосподарської літератури». Так, у 1974 році відділ обслуговував 164 абонента колективної інформації. Для задоволення їх запитів активно використовувалася така форма, як тематичні перегляди літератури. Перевага їх, як показує практика, в тому, що вони дають змогу не тільки споживачів інформувати про нові видання, але і повніше розкрити та наблизити безпосередньо до конкретних категорій абонентів відповідні розділи сільськогосподарської літератури. Щорічна кількість їх сягала 10–12 (із них половина – виїзні). Широке практичне застосування в забезпеченні колективної інформації знайшли «Дні спеціаліста» (проводилися, як правило, спільно з міжгалузевим центром науково-технічної інформації та обласним управлінням сільського господарства на базі кращих господарств області). Ще й зараз пам'ятаю такий «День...» у передовому колгоспі ім. М. К. Калініна Якимівського району, де були присутні керівники та економісти господарств області. Учасники отримали чудову можливість вивчити досвід господарства, прослухати консультації і рекомендації висококваліфікованих спеціалістів, ознайомитися з літературою з питань організації акордно-преміальної оплати праці галузевої (цехової) структури управління, замовити потрібні видання по МБА.

Відчуваючи гостру потребу спеціалістів сільського господарства в наших ресурсах, ми готували бібліографічні покажчики, списки літератури, запроваджували інформацію за системою ВРІ у режимі «Запитання – відповідь».

На рубежі 1989–1991 років відбулися корінні перемини політичної, економічної, господарської системи в країні, звичного укладу усього сільського життя, що призвело і до переосмислення діяльності нашого відділу. Пошуки нових шляхів організації роботи з читачами в ті нелегкі часи відкрили для нас клубну діяльність, як форму об'єднання за інтересами наших відвідувачів. Ефективна робота клубу «Садівник і городник», який згуртував тоді людей різних за професією і віком, але з неймовірною любов'ю до землі, прагненням до високої культури землеробства, бажанням отримати відповідні знання, відгукується вдячністю колишніх слухачів і дотепер. Ще відчутнішою трансформації зазнали зміст і завдання нашої роботи у наступне десятиліття. Реформаторським для АПК, як відомо, став 2001 рік, почався новий виток земельної реформи, а саме, масове відведення власникам земельних часток (паїв) та видача державних актів на право приватної власності на землю. Стрімкого розвитку набуло використання земель для ведення особистих підсобних господарств.

Разом з переорієнтуванням системи освіти, господарювання на селі і в цілому в аграрному секторі поступово змінювалася і структура читацького контингенту. Аби не позбавляти можливості оновлені категорії користувачів збагачувати свої пізнання в галузі сільськогосподарських та суміжних наук (біологія, хімія, екологія, охорона навколишнього середовища, в т.ч. ґрунтів, рослинного, тваринного світу, здоров'я людини тощо), оперативно отримувати необхідні матеріали, колектив відділу виступив з ініціативою щодо розширення видового, тематичного, галузевого складу підсобного фонду. Адміністрація бібліотеки, спеціалісти відділу читальних залів з розумінням віднеслися до пропозиції. В результаті колишній відділ обслуговування працівників сільського господарства остаточно набрав нового образу, поєднавши всі документні ресурси природничонаукового спрямування. Від такого рішення виграла всі, а особливо ж користувачі.

Пройшовши історичний шлях довжиною у 45 років, відділ став регіональним інформаційним центром пропаганди сільськогосподарської, природничонаукової літератури, літератури з питань медицини, фізкультури і спорту та туризму.

Зараз основні функції структурного підрозділу полягають у задоволенні наукових, освітніх, інформаційних потреб користувачів; бібліотечно-бібліографічному та інформаційному обслуговуванні науковців, спеціалістів, підприємців аграрного комплексу та медично-оздоровчих структур, сфери туристичного бізнесу, студентів з метою наукової, виробничої, навчальної, творчої діяльності, самоосвіти.

У нашому підсобному фонді, а це 19500 прим. книг, 3400 прим. журналів, 60 прим. інших носіїв інформації, в т.ч. і електронні видання

ВІНІТІ, сконцентровані найкращі зразки найновіших профільних документів. Доступ до цього широкого діапазону матеріалів здійснюється в режимі читального залу і абонементу.

Превалює в нашій роботі, безумовно, первісна задача – обслуговування користувачів, зайнятих в аграрному секторі. Ми намагаємося чітко відслідковувати тенденції розвитку галузі, своєчасно реагувати на системні зміни господарювання

на селі, спираючись на багаторічний досвід, інформаційно підтримувати сільгосптоваровиробників всіх форм власності (товариства всіх типів, фермерські господарства). Традиційно займаємося збором, обробкою і доведенням науково-технічної та іншої інформації до зацікавлених осіб аграрно-промислового комплексу, наданням інформаційної допомоги сільгоспвиробникам в оволодінні інноваційними розробками, підвищенням рівня знань і практичних навичок, шляхом проведення днів інформації, виставок і інших заходів.

Основні напрямки культурно-просвітницької діяльності відділу – економічна освіта, формування навичок здорового способу життя, сприяння розвитку туристичної галузі –реалізуються у формі тематичних виставок, бібліографічних оглядів, консультацій, зустрічей з екологами, спеціалістами та організаторами спорту, туризму. Успішному вирішенню цих завдань сприяє встановлення тісних зв'язків з провідними вузами обласного центру (ЗНУ, ЗНТУ, КПУ), з громадськими організаціями («Дай лапу, друг», «Сварог», «Переможемо рак»), асоціацією «Екологічна освіта», центром туризму і краєзнавства, обласним державним управлінням з питань екології.

Серед найрезонансніших просвітницьких заходів останніх років – дні туриста та екскурсовода, екологічний конкурс «Екологія і я» (у співдружності з учбово-методичним центром міськвно) в рамках міського екологічного проекту «Від джерельця пізнання до криниці мудрості», фотовиставка «Дай лапу, друг», майстер-клас для волонтерів-захисників тварин тощо. Біля двохсот зацікавлених осіб щорічно відвідує заняття популярного ландшафтного клубу «Джерело», учасники якого прикрашають своїми дизайнерськими, флористичними виробами наші книжково-ілюстративні експозиції, влаштовують виставки власних доробків, демонструючи практичне оволодіння знанням ландшафтного дизайну, квітково-декоративного мистецтва.

Збагатити наш традиційний бібліотечно-інформаційний потенціал допомагають інноваційні технології. Розширенню доступу до

ресурсів відділу сприяють, зокрема, віртуальні виставки, розміщені на сайті бібліотеки («Інновації та інвестиції в АПК», «Сучасне місто – дизайн і благоустрій»), архів віртуальних довідок з питань сільського господарства та природознавства (понад 180), електронний каталог на нові надходження (ведеться з 2004 року). Нинішнього року розпочата ретроконверсія підсобного фонду, що значно полегшить самостійний пошук документів користувачами.

Здобутки відділу, його авторитет серед користувачів, колег – це результат невтомної праці бібліотечних працівників кількох поколінь. Частку своєї душі, умінь і знань тут залишили і вже згадувані М. А. Шелленберг та З. М. Сологубова, П. А. Шумаков, О. В. Мармута (Мешкова). Свого часу (в 70–80-ті роки ХХ ст.) наш структурний підрозділ неодноразово виборював першість у загальнобібліотечному соціалістичному змаганні, і відрадно, що традиції

лідерства колектив зберігає понині. Я пишаюся тим, що мені вдалося передати теперішнім колегам щиру готовність випереджати час, йти вперед до нових горизонтів звершень. Зараз майбутнє відділу документів сільськогосподарської та природничонаукової літератури перебуває у надійних руках Людмили Миколаївни Чубенко (завідувачки з 2011 року) та Лариси Володимирівни Маркової (провідний бібліотекар). Удачі вам, дорогі мої колеги.

Травень, 2012 р.

Лучшие годы моей жизни

*Ф. Е. Писецкая,
ветеран ЗОУНБ имени
А. М. Горького,
заведующая отделом
документов на иностранных
языках (1973–2002 гг.)*

Уже 10 лет я живу в Германии, но порой мне кажется, что библиотеку я и не покидала, так как связь с ней поддерживаю постоянно.

Поначалу это были обычные письма (в первый год жизни в Германии я их написала своим друзьям и коллегам больше двухсот), а потом в нашу жизнь вошел Интернет, и теперь мы обмениваемся электронными письмами, общаемся в скайпе. Когда я приезжаю в Запорожье, то сразу же иду в библиотеку и встречаюсь с теми, с кем проработала бок о бок с 1972 по 2002 год. Для меня это очень волнующие встречи и, возвратившись в Германию, я еще долго живу воспоминаниями о них. Очень часто пересматриваю фотографии, на которых запечатлены самые яркие и памятные события жизни библиотеки: массовые мероприятия, проводимые для читателей, наши внутрибиблиотечные вечера, конкурсы, капустники. За те 30 лет, что я проработала в библиотеке, произошло много событий как радостных, так и печальных, но в памяти остаются только самые яркие и значимые.

2 января 1972 года. Мой первый рабочий день в библиотеке в отделе городского абонемента. Именно здесь под руководством опытных наставников я целый год постигала азы библиотечного дела. В 1973 году я приступила к организации отдела литературы на иностранных языках. Новорожденному отделу выделили небольшой закуток в отделе абонемента, и там мы разместили наши первые поступления. Несмотря на очень стесненные условия работы, это было замечательное время, ведь я и мечтать не могла, что мне посчастливится соединить

свою первую специальность – английский язык – с работой в библиотеке, о которой я знала не понаслышке. Я выросла в детской библиотеке, где работала моя мама. Наряду с комплектованием фонда и организацией каталогов, картотек, происходило ознакомление с методической литературой, устанавливались деловые контакты с магазином „Современник», где действовал отдел литературы на иностранных языках, с ведущими методическими центрами страны – Отделом иностранной литературы республиканской библиотеки имени КПСС и ВГБИЛ. В 1974 году в отдел пришла Клавдия Михайловна Киселева – специалист по немецкому языку. У нее был большой опыт педагогической работы, и она начала налаживать связи с институтом усовершенствования учителей, кафедрами иностранных языков вузов города и области. То, что информационная работа стала одним из ведущих направлений деятельности отдела – заслуга Клавдии Михайловны. Она проработала в отделе 12 лет вплоть до выхода на заслуженный отдых в 1986 году. Это был очень ответственный человек, на которого я могла положиться, как на саму себя. Клавдия Михайловна обладала большим жизненным опытом, с ней можно было посоветоваться по самым наболевшим проблемам. Даже выйдя на пенсию, она не забывала библиотеку и наш отдел, приходила на все праздничные мероприятия. К сожалению, в 2011 году Клавдия Михайловна ушла из жизни, оставив о себе светлую память.

*Конференция, посвященная
225-летию со дня рождения
Ф. Шиллера (в президиуме ст.
библиотекарь К. М. Киселева)
13.12.1984*

Постепенно налаживалась работа нашего структурного подразделения: росло количество читателей, появился читательский актив, пополнялся книжный фонд, расширялись источники его пополнения, создавались каталоги и многочисленные картотеки. В 1977 году библиотека переехала в только что отстроенное здание, и отдел получил в свое распоряжение огромный зал, появились шикарные возможности для обслуживания читателей, увеличилась до 3 работников штатная численность. Однако жизнь складывалась в те годы так, что персональный состав

коллектива по разным причинам (в основном личного характера) постоянно менялся. В разное время здесь трудились Ольга Мироновна

Шапиро, Валентина Яковлевна Лихолай, Ирина Николаевна Кузнецова, Татьяна Николаевна Гитина. Были и другие сотрудники, но мне хочется назвать именно этих моих коллег, поскольку их отличало искреннее желание сделать свою работу лучше, вложить душу в избранное дело, как сейчас принято говорить, это были поистине креативные люди. Им удалось внести заметный вклад в развитие отдела. Жизнь разбросала нас по странам, и теперь мы укрепляем связи зарубежья с Украиной, приняв эстафету от клуба интернациональных встреч, который много лет собирал друзей из разных стран в стенах нашей библиотеки. Этот клуб был, пожалуй, самым трудным направлением работы отдела, но когда удавалось сделать все так, как задумывалось, то радости нашей не было предела. Такой запоминающейся была, например, встреча, посвященная 35-летию Победы в Великой Отечественной войне, когда мы собрали за праздничным столом запорожских ветеранов войны, испанских летчиков и молодежь города. Очень интересной получилась встреча молодежи, в том числе и студентов из зарубежных стран, обучающихся в вузах города, с запорожскими чемпионами Олимпийских игр разных лет.

Шло время. Началась перестройка. Распался Советский Союз. Украина стала независимым государством. Библиотека вместе с другими учреждениями культуры переживала все трудности становления, в т.ч. и идеологические, и финансовые. Нужно было учиться зарабатывать деньги, т.к. рыночные условия вынуждали и нас менять привычные традиции бесплатного предоставления услуг. Именно в это время случился всплеск интереса к изучению иностранных языков, чем мы и воспользовались, организовав в библиотеке соответствующие курсы. В эти поистине сложные

годы наших посетителей интересовали разнообразнейшие языки, поскольку многие искали работу за пределами страны, иным эти знания были необходимы для турпоездов, отдыха за рубежом. Мы старались помогать им в овладении знаниями, языковой практикой, учредив курсы по изучению английского, немецкого, французского, испанского, итальянского, польского и даже такого диковинного, как эсперанто.

Благодаря тому что отдел имел в своём распоряжении учебные пособия, словари, аудиоматериалы, возможность приглашать лучших преподавателей иностранных языков вузов, от желающих учиться не было отбоя. Безусловно, популярности наших курсов содействовало удобное расположение библиотеки и вполне доступная демократичная цена за обучение. Конечно, были и трудности, определенные проблемы, но тем приятнее было слышать от курсантов слова благодарности.

Когда в 2002 году я покидала библиотеку, ставший родным коллектив, то и не представляла себе, как буду жить без своего отдела, без любимой «горьковки», где прошли лучшие годы моей жизни, куда я всегда шла с радостью и где в трудные минуты жизни находила помощь и поддержку. К счастью, так получилось, что я и по сей день в курсе всего, что происходит в библиотеке, вместе со всеми радуюсь тому хорошему, что в ней бывает, восхищаюсь тем, какой красивой и современной она стала. Я по-прежнему стараюсь не отрываться от коллектива, уверовав, что просто нахожусь в длительной зарубежной командировке.

Я очень рада тому, что в моем отделе работают неравнодушные, любящие свое дело, творческие люди. Они все время придумывают новые формы работы, чтобы и в век Интернета читатели чувствовали необходимость прийти в библиотеку и поработать с книгой. Мне недолго довелось поработать вместе с Еленой Михайловной Кийко, Натальей Ивановной Яценко, но я успела понять, что мое детище, мой отдел в надежных руках.

Проработав в библиотеки много лет, я, как оказалось, не очень хорошо знала ее историю. И вот теперь, прочитав два выпуска сборника „Бібліотека: роки, люди, долі”, мне хочется сказать большое спасибо всем, кто причастен к его изданию. Вы начали замечательное дело. Не прерывайте его. Вы не просто пишете историю библиотеки, вы создаете традиции.

P.S. Відділ документів іноземними мовами у багатьох «горьківців» і донині асоціюється з його першим керівником, головним свідком зародження і перших кроків становлення структурного підрозділу, його творцем, душею – Фаїною Євсеївною Пісецькою. Тому її спогади, надіслані із далекого зарубіжжя, воістину безцінний внесок у відтворення історії головної бібліотеки Запорізького краю. Доповнити щирю розповідь Фаїни Євсеївни про відділ – плід її багаторічного труда, про своїх колег, однодумців, бібліотечну сім'ю авторський колектив збірки вирішив окремими відгуками читачів, почерпнутих із

«Тетради предложений по улучшению работы отдела литературы на иностранных языках» майже тридцятирічної давнини.

На протяжении нескольких лет я работаю над материалами по германской филологии. И каждый раз получаю огромное удовольствие (благодаря хорошей организации работы в отделе иностранной литературы) от возможности быстро найти нужную книгу и необходимую информацию, ознакомиться с новыми поступлениями.

Тема моей научной работы (по инициативе работников отдела) на контроле: мне сообщают периодически о поступлении новых материалов по проблеме исследования. Это экономит время, позволяет более эффективно работать над литературой и в большем объеме овладевать информацией.

Работая в зале, ощущаешь также эстетическое удовольствие от общего рабочего микроклимата: доброжелательности, желания помочь вникнуть в проблему, быстро и квалифицированно обслужить читателя.

Большую благодарность хочу выразить работникам отдела ст. библиотечарю Клавдии Михайловне Киселёвой и библиотечарю Ольге Анатольевне Кладовиковой.

В наших успехах есть доля и их труда!

18.01.1984

Ермакова В. Н.,
ст. преподаватель ЗМИ

Глубокоуважаемая Клавдия Михайловна! Разрешите выразить Вам огромную благодарность за ту помощь, которую вы оказываете аспирантам и соискателям, подбирая необходимую научную литературу.

Только человек, остро испытывающий нехватку времени, может в полной мере оценить Вашу помощь.

03.02.1985

Н. Ф. Шевченко

На протяжении 10 лет являюсь читателем отдела литературы на иностранных языках. Хочу выразить глубокую благодарность зав. отделом Фаине Евсеевне и всем сотрудникам

за постоянную и квалифицированную помощь мне, как читателю, а также преподавателям факультета романо-германской филологии в их научной и учебно-методической работе.

Сотрудников отдела всегда отличает особо внимательное, искренне-доброжелательное отношение к читателям.

12.03.1986

*Ю. А. Зацный,
зав. кафедрой англ. языка
Запорожского университета*

Живая нить между прошлым и будущим

*Л. И. Колодка,
заведующая сектором МБА,
председатель совета
ветеранов КУ «ЗОУНБ
имени А. М. Горького» ЗОС*

Все, что мы видим сейчас в нашей библиотеке – это плод нравственных, интеллектуальных и физических трудов людей разных поколений. Живые свидетели и носители положительного опыта, боевых и трудовых традиций, сознательного отношения к труду, учебе, коллективизма, верности избранной профессии, служению родной библиотеке – это люди старшего поколения – ветераны. Их мудрые советы и рекомендации реально могут помочь всем без исключения.

Ветеранское движение, начавшееся в СССР ещё в первые послевоенные десятилетия, тогда никак не структурировалось в нашем учреждении. Отсчет своей биографии первичная ветеранская

организация ОУНБ имени А. М. Горького ведет с 1987 года. Именно тогда, после утверждения учредительной конференцией Устава Всесоюзной организации ветеранов войны и труда (17.12.1986 г.), умудренные жизнью работники объединились в активно действующую общественную организацию. Эти заслуженные люди считали своей прямой обязанностью, гражданским долгом передать подрастающему поколению

На фото слева направо: Л. Игнатюк, И. Бальцер, А. Бальцер

свои идейно-нравственные убеждения, жизненный, боевой и трудовой опыт, помочь молодежи более четко и конкретно определить свое место в жизни, выработать активную жизненную позицию. Объединял тогда совет ветеранов 35 человек, из которых половину составляли участники Великой Отечественной войны, труженики тыла. Среди них хорошо известные в коллективе личности: Анатолий Иванович Бальцер, Иван Матвеевич Лопашенко, Рустам Ибрагимович Абрагимов, Надежда Антоновна Слободченко, Лаврентий Ильич Игнатюк, Клавдия Федеровна Кулик, Элеонора Иосифовна Соколова, Любовь Григорьевна Левина, Клавдия Владимировна Богуславская, Мелания Семеновна Бабенко. Первым председателем была избрана Тамара Сергеевна Сукманова (на то время заместитель

директора по общебиблиотечной работе), возглавлявшая «первичку» с 1987 до 2003 года, а Стелла Витальевна Пономарёва и Галина Павловна Ратникова стали постоянными и неизменными членами её ветеранской команды.

Главные задачи, решаемые тогдашним составом совета, заключались в социальной поддержке неработающих пенсионеров (согласно закону СССР «О пенсионном обеспечении граждан СССР» лица, вышедшие на пенсию по возрасту, могли работать, получая в полном объёме и пенсию, и зарплату, не более двух месяцев в год), привлечении ветеранов к участию в общественной и производственной жизни коллектива, в воспитании молодого поколения библиотечных работников на славных боевых и трудовых традициях старшего поколения. Без непосредственного участия А. И. Бальцера, И. Г. Бальцер, Н. А. Слободченко, Н. Т. Литвинова, М. С. Бабенко, К. В. Богуславской, К. М. Киселёвой, А. А. Чулановой, С. Я. Вильчек не проходили ни общие собрания коллектива, ни совместные празднования общегосударственных знаменательных и памятных дат. Их трогательные воспоминания, добрые напутственные слова остались в памяти многих горьковцев. Коллектив в свою очередь стремился помочь ветеранам в удовлетворении их жизненных потребностей, а позднее, после выхода в свет Закона «Об основных принципах социальной защиты ветеранов труда и других граждан пожилого возраста в Украине» (1993 г.), в реализации их права на работу.

Уже в конце 90-х на учете в первичной ветеранской организации библиотеки состояло 45 человек, в том числе 10 участников Великой Отечественной войны, 35 ветеранов труда (из них 25 человек – работающие пенсионеры). Это были не самые легкие годы для учреждения: нестабильность в стране, крайне низкие зарплаты библиотечных работников, абсолютный спад престижа профессии, разбалансирование системы подготовки библиотечных кадров высшего звена на государственном уровне привели к огромной текучести кадров. Молодые библиотекари искали другие пути применения своим знаниям и силам (уходили в различные предпринимательские структуры, в органы государственного управления и пр.).

Тогда именно благодаря преданности своему делу наших ветеранов, их активной жизненной позиции, искреннему желанию сохранить славу и духовный потенциал библиотеки, коллективу удалось не только с честью выстоять, но и сделать первые шаги на пути преобразования учреждения, расширения его функциональных возможностей, постепенного превращения в один из важных современных социально-культурных институтов Запорожского края.

Тамара Сергеевна Сукманова, Стелла Витальевна Пономарёва, Нина Федоровна Бубнова, Нина Ильинична Измалкова, Лидия Васильевна Закарлюка, Галина Павловна Ратникова, Клавдия Яковлевна Протасова, Юлия Григорьевна Манько, Валентина Ивановна Жук, Светлана Пантелеевна Кийко, приняв в своё время эстафету от библиотекарей довоенного поколения, учили библиотечную молодежь терпимости, выносливости, умению анализировать ситуацию, делать выводы и принимать решения, приумножать достижения, сохранять традиции коллектива. Особенно широкое распространение тогда в коллективе получила идея наставничества. Как показала жизнь, внедрение этой системы и на самом деле стало долгосрочной инвестицией в развитие персонала библиотеки. И теперь многие из нас признательны старшим коллегам за содействие в адаптации в библиотеке, в профессиональном развитии, карьерном росте.

С чувством искреннего уважения чтят сегодня ветераны библиотеки память о первом председателе совета ветеранов Тамаре Сергеевне Сукмановой (1933–2005). Военное детство воспитало у неё чувство глубокого сострадания к нуждающимся, людям, требующим особой заботы, а именно такими и были её подопечные ветераны, и она стремилась помочь им и словом, и делом, окружить вниманием. Это была и помощь в оформлении и переоформлении пенсионных документов, и ходатайства перед Жовтневым районным Советом ветеранов о материальной поддержке, и просто встречи с чаепитиями.

В 2003 году Тамару Сергеевну на посту председателя совета ветера-

*На фото слева направо:
Р. Макарова, В. Русова, Т. Сукманова*

нов заменила я, заместителем выбрали Л. А. Костину, секретарём – Л. В. Дьяченко. Нужно отметить, что большую помощь в ведении учета ветеранов, уточнении различных сведений о неработающих пенсионерах полностью обновленному составу совета оказывала инструктор по кадрам Л. И. Свирская. Новый состав совета первичной ветеранской организации успешно продолжил дело, начатое предшественниками. Пришёл черед нового поколения ветеранов библиотеки. К счастью, этот неизбежный процесс не повлиял на общее состояние ветеранского движения в коллективе. Совсем мало осталось старой гвардии, воевавшей на полях Великой Отечественной войны, подымавшей страну из руин, на смену им пришли те, кто ещё вчера

*На фото слева направо:
К. Богуславская, М. Бабенко,
И. Кисель, Н. Слободченко, Н. Бей,
И. Заболотный, Н. Литвинов,
И. Бальцер, Т. Сукманова*

или позавчера работал, а сегодня перешёл в ранг ветеранов (дети войны, генерация 50-х годов рождения). Преимущественное большинство из них продолжают свой трудовой путь в родной Горьковке, оказывая положительное влияние на удержание и формирование сплоченной команды профессионалов-единомышленников, приверженных ценностям главной библиотеки области. Не может не гордиться сегодня наша ветеранская организация такими ветеранами, как Любовь Алексеевна Беляева, Анна Николаевна Нагорная, Людмила Федоровна Изюмова, Вера Александровна Русова, Валентина Ивановна Шпилева, Елена Андреевна Савкина, Ирина Николаевна Бичева, Светлана Николаевна Тюленева, Галина Григорьевна Тимочко, Наталья Иосифовна Рыбалко, отдавшими библиотеке не один десяток лет и внесших заметный вклад в её развитие. Передавая молодым специалистам опыт (нередко с последующей ротацией кадров), они обеспечивают смену поколений и преемственность в работе.

Ключевым направлением деятельности Совета общественной первичной организации ветеранов ОУНБ имени А. М. Горького на протяжении 25-летнего существования является работа по социально-правовой поддержке ветеранов, оказание им посильной помощи

в решении проблем социального и материального плана. Несмотря на определенные трудности (существующее законодательство не позволяет учреждению расходовать бюджетные ассигнования не по назначению), все-таки находим пути содействия неработающим ветеранам, активно используя для этого ресурсы городского и Жовтневого районного Советов ветеранов, депутатского корпуса, осуществляя целенаправленную работу по привлечению благотворительной помощи. Особой заботой стараемся окружить ветеранов Великой Отечественной войны, работавших в Горьковке. Многим памятные многолюдные торжественные собрания коллектива, концертные программы, праздничные чествования Дня Победы. Рассказы наших почетных гостей, убеленных сединами коллег о военных сражениях и победах, о подвигах молодых победителей, сердечные напутствия никого не оставляли равнодушными. Нередко эти встречи проходили за накрытыми столами, в праздничной атмосфере. Цветы, горячие слова благодарности, памятные подарки и сувениры получают наши ветераны не только в этот праздник, но и в дни рождения, юбилеи, знаменательные и памятные даты. Но...

*«Уходят в вечность бывшие солдаты,
Последние солдаты той войны».*

Вот и в нашей «первичке» сейчас на учете состоит всего три ветерана Великой Отечественной: Николай Трофимович Литвинов, Надежда Антоновна Слободченко и Мелания Семёновна Бабенко. Совет ветеранов, коллектив библиотеки используют все возможности для поддержки их духовных и

физических сил. А для них, подчас, наилучшим лекарством становится совершенно финансово малозатратное действие – общение. Поэтому стараемся чаще беседовать с ними по телефону, бывать у них дома. Память о всех сотрудниках библиотеки – ветеранах Второй мировой

*На фото слева направо:
М. Бабенко, Н. Слободченко,
Н. Литвинов, Л. Колодка*

войны запечатлена в сборнике «Минулого незабутні сторінки», подготовленного на основе воспоминаний наших коллег, архивных материалов библиотеки и изданного к 60-летию Победы (2005 г.).

О ветеранах труда, людях, посвятивших жизнь служению родной библиотеке, превративших её в настоящий центр культуры, просвещения и отдыха, можно узнать из информационного стенда «Бібліотека – це назавжди» (наша історія).

Традиционными стали чествования ветеранов в дни их рождения, юбилейные даты.

Не забываем и наших старших товарищей, по разным причинам после ухода на заслуженный отдых уехавших за пределы Запорожья. Знаем, что с нетерпением ждут от нас весточек и в Германии (М. А. Шелленберг, Ф. Е. Писецкая), и в Бердянске (К. Я. Протасова).

Успех работы нашего Совета во многом предопределяется тесным сотрудничеством с администрацией и профсоюзным комитетом библиотеки.

Наиболее заметно это проявляется в культурно-массовой работе. Практически все общепубличные мероприятия, приуроченные к таким датам, как Новый год, 8 Марта, Всеукраинский день библиотек не обходятся без активного участия ветеранов библиотеки как работающих, так неработающих пенсионеров. Именно такие общие празднества повышают уровень общения старшего и младшего поколений персонала, создают неповторимую атмосферу единения, сплоченности. Нередко активности, энергичности, жизнелюбия ветеранского корпуса библиотеки могут позавидовать и молодые, особенно зримо это ощущается во время частых экскурсионных поездок коллектива родным краем. Комфортно чувствуют себя в нашем коллективе и ветераны, пришедшие трудиться в библиотеку уже после выхода на пенсию на предприятиях в других организациях города: А. И. Черных, Л. В. Дьяченко, Ж. Е. Харчук и др.

Сегодня в составе совета нашей первичной ветеранской организации на общественных началах по-прежнему работает 3 человека, хотя персональный состав несколько изменился (на отчетно-выборном собрании в 2011 году Г. Г. Тимочко избрана заместителем председателя, а В. В. Квитка – секретарём). На своих заседаниях мы утверждаем планы проведения культурно-массовой работы, обсуждаем пути решения насущных проблем ветеранов (их сейчас насчитывается 61 человек, в т.ч. 25 работающих библиотекарей-профессионалов), возможности участия в общегородских и общерайонных ветеранских акциях и мероприятиях. Кстати, активная деятельность нашей «первички» всегда отмечается руководством вышестоящих ветеранских организаций, о чем свидетельствует, в частности, и награждение её председателя памятной медалью «60 лет Победы в Великой Отечественной войне 1941–1945 годов», избрание членом Совета ветеранов Жовтневого района (2012 г.).

Ветераны библиотеки и сегодня в авангарде: они наши учителя и консультанты, мудрые и требовательные советчики и наставники, сверяющие пульс жизни библиотеки с пульсом жизни нашей молодой страны.

*Фоторепортаж
«Відпочиваємо разом,
мандрюючи рідною країною»*

Наші старші колеги у давні вже 50–80-ті роки ХХ століття, навіть не маючи уяви про такі звичні для нас теперішніх поняття, як «менеджмент», «імідж» бібліотеки, але інтуїтивно відчуваючи, що ефективність діяльності бібліотеки, її репутація напряму залежать від взаєморозуміння між співробітниками, їх уміння спільно вирішувати поставлені завдання, почуття причетності кожного до загального діла, обрали

для створення єдиної команди один з найпростіших шляхів – сумісний відпочинок. Про це неодноразово згадується у спогадах ветеранів.

Насправді, саме корпоративний дух дає унікальну можливість членам колективу познайомитися ближче у неформальних умовах, краще взнати один одного, навіть проявити особистісні якості в нестандартних обставинах. Нинішнє покоління горьківців

намагається не лише зберегти традицію, започатковану попередниками, але й розширити методи формування корпоративного духу. Відмінним інструментом для цього стали спільні туристичні мандрівки рідним краєм. Тепер щороку колектив з нетерпінням чекає професійного свята – Всеукраїнського дня бібліотек – та обирає найчарівніші маршрути екскурсій. Починаючи з 2006 року нам вдалося відвідати єдиний в Україні Кінний театр та Козацький стан на о. Хортиця, здійснити теплохідну екскурсію навколо о. Хортиця, побувати у славнозвісній Петриківці, Свято-Троїцькому соборі (м. Новомосковськ), кінному заводі та Новомосковському лісі, у Софіївському парку (м. Умань), ознайомитися з пам'ятниками давньослов'янського селища Протовче на о. Хортиця, експозиціями музею просто неба «Скіфський стан», історико-архітектрного музею-заповідника «Замок Попова» (м. Василівка) та ін.

Світлини - безмовні свідки колективних подорожей

*Козацький стан,
2006 р.*

*Прогулянка
катером,
2007 р.*

*Поїздка до Ново-
московська,
2008 р.*

*Свято-Троїцький
собор*

Кінний завод

*На базі відпочинку
«Вікторія», 2009 р.*

*На базі відпочинку
«Вікторія», 2009 р.*

*Прогулянка Петриківкою,
2010 р.*

Умань, 2011 р.

Скіфський стан, 2011 р.

Прогулянка «Замком Попова» та Скельками, 2012 р.

Хроніка подій Бібліотеки 1902–2012 роки

*Люди разом можуть здійснити те,
чого не в силі зробити одиночки;
єдність умів і рук, зосередження їх сил
може стати майже всемогутнім.*

Д. Уебстер¹⁷

- 1902** Олександрівське міське громадське управління приймає рішення про асигнування 500 руб. на утворення громадської бібліотеки починаючи з 1903 року.
- 1903** Катеринославський губернатор задовольняє прохання Олександрівської міської громади та дозволяє заснувати міську громадську бібліотеку.
- 1904** 22 січня товаришем (заступником) міністра внутрішніх справ Російської імперії сенатором П. Дурново затверджено «Статут Олександрівської Катеринославської губернії, міської громадської бібліотеки», який був надрукований в типографії Б. Я. Штерна.
У грудні загальними зборами визначено склад правління Олександрівської міської громадської бібліотеки під головуванням О. Л. Майдачевського. Членом правління був обраний і історик-краєзнавець Я. П. Новицький.
- 1905** 15 січня Олександрівська міська громадська бібліотека розпочала свою роботу, розташувавшись тимчасово в приміщенні міської думи, в кутку зали думських зібрань.
- 1907** Земськими зборами прийнято постанову про передачу учительської так званої Пушкінської бібліотеки (діяла з 1901

^{17/} Відомий американський діяч XIX ст.

року) Олександрівській міській громадській бібліотеці. До цієї теми управа поверталася ще кілька разів (1909, 1911 роки), однак питання так і лишалося невирішеним все наступне десятиліття.

- 1908** 22 жовтня Олександрівська міська управа приймає рішення про виділення приміщення для міської громадської бібліотеки (дві кімнати з окремим входом) на розі вулиць Покровської (нині Свердлова, 21) та Катериненської (нині Горького).
- 1909** У вересні громадська міська бібліотека повністю освоїла виділене приміщення. На кінець року книжковий фонд її склав 3916 примірників томів. Загальне керівництво діяльністю здійснювало правління у складі 17 осіб. Бібліотекарем була К.Ф. Волкова.
- 1917** 24 березня відкрито центральну бібліотеку при культурно-освітній комісії спілки металістів і деревообробників м. Олександрівська і його регіону, яку очолив Ф. Керре¹⁸.
- 1920** В Олександрівську діють 4 міські робітничі бібліотеки, одна з яких (обслуговувала Слободку і розташовувалася по вулиці Покровській) є правонаступницею громадської міської бібліотеки.
- 1921** Згідно зі статистичними даними Запорізької губполітосвіти книжковий фонд центральної робітничої бібліотеки на 1 квітня налічує понад 10,0 тис. примірників.
- 1922** Центральна міська робітнича бібліотека стає активною учасницею масового руху з ліквідації неписьменності серед населення Запоріжжя та його околиць, організовуючи при лікнепах, школах грамоти пункти видачі книг, влаштовуючи екскурсії малограмотних до бібліотеки тощо.
- 1923** Книжковий фонд центральної робітничої бібліотеки складав 13709 прим, обслуговував заклад 1844 читача, мав 12 пересувок на заводах та 5 в лікнепах, 4 штатних працівника.
- 1924** При центральній міській робітничій бібліотеці відкрито дитячий відділ, який функціонував до 1938 року.
- 1927** У вересні на засіданні бюро культурно-соціальної секції Запорізької міської ради обговорено питання про стан роботи центральної міської бібліотеки (доповідач А. Аврах). Винесена на розгляд президії міськради пропозиція щодо розширення приміщення закладу.

^{18/} ДАЗО, р.2030, оп.2, спр. 202, арк. 205–215.

- 1928** 20 червня Запорізька міська рада приймає постанову № 1966 щодо пошуків нового приміщення для центральної міської робітничої бібліотеки.
Згідно зі статистичними даними поточного обстеження ЦСУ на 1 грудня фонд книгозбірні складає 20595 примірників, її послугами користується 1537 читачів, штатна чисельність працюючих складає 5 осіб, очолює заклад Ронес.
- 1929** 28 червня на засіданні президії Запорізької міськради (протокол № 26) обговорено питання діяльності центральної бібліотеки та прийнято резолюцію щодо збільшення фінансування (на 1500 крб.) для поповнення українського та дитячого відділів, утворення пересувного фонду для роботи на околицях та розширення приміщення (за рахунок кімнати червоного кутка міськомгоспу).
- 1930-1933** Центральна міська робітничка бібліотека долучається до процесу колективізації на селі. В планах культмасової роботи, затверджених президією Запорізької міськради, передбачаються обов'язкові виїзди працівників на село (терміном 10–15 днів) для впорядкування сільських, колгоспних бібліотек та пересувок, розгортання пропагандистської роботи у виробничих бригадах, у червоних кутках, на полі, наголошується на необхідності «ширше популяризувати через газету, радіо всі гарні масові, агро-колгоспні, технічні книжки, книжки пролетарських письменників»¹⁹.
- 1935** Центральна міська робітничка бібліотека змінює статус і стає центральною міською бібліотекою.
Отримує окреме приміщення по вул. Чекістів, 30.
- 1936** Президією Запорізької міськради прийнято рішення щодо задоволення клопотання трудових колективів, жителів міста про «привласнення імені великого пролетарського письменника Олексія Максимовича Горького центральній міській бібліотеці».
- 1939** З утворенням Запорізької області центральна міська бібліотека імені О. М. Горького реорганізується в обласну бібліотеку імені О. М. Горького.
- 1941** В перші серпневі дні бомбардування німецькими окупантами Запоріжжя повністю знищено приміщення, майно та 178-тисячний книжковий фонд обласної бібліотеки імені О. М. Горького.

^{19/} ДАЗО, Р 785, оп 1, спр. 471, арк. 7.

- 1943** Відразу після визволення лівобережної частини м. Запоріжжя від гітлерівців військами Південно-Західного фронту, а саме 16 жовтня під керівництвом тимчасово виконуючої обов'язки директора Г. В. Панічевої розпочалася робота по відродженню Запорізької обласної бібліотеки імені О. М. Горького. За 2,5 місяці діяльності працівникам вдалося зібрати під руїнами та отримати від запоріжців 4000 примірників книг. Перший повоєнний наказ по бібліотеці датується 18 жовтня 1943 року.
- 1944** У січні десятитисячний фонд відновлюваної бібліотеки поповнюється першою тисячею книг безкоштовної допомоги Державного літературного фонду СРСР²⁰. 23 лютого наказом облвно № 57 директором закладу призначено М. Ф. Гришко. 9 квітня бібліотека, яка з 16 жовтня 1943 року тричі переїжджала з місця на місце, отримує постійне приміщення (11 кімнат загальною площею 208 м²) у житловому будинку по вул. Лепіка, 12, де функціонувала до 1952 року.
- 1946** Бібліотеку оголошено переможцем республіканського соціалістичного змагання серед обласних бібліотек країни, нагороджено Перехідним Червоним Прапором, Грамотою Центрального комітету працівників політосвітніх установ СРСР та Комітету у справі культурно-освітніх установ УРСР та грошовою премією у розмірі 10 тис. крб.
- 1947** Бібліотека виборола почесне друге місце у республіканському соціалістичному змаганні обласних бібліотек України і нагороджена Грамотою Центрального комітету працівників політосвітніх установ СРСР та Комітету у справах культурно-освітніх установ УРСР.
- 1948** Колектив бібліотеки нагороджено грамотою ЦК профспілки працівників політосвітніх установ СРСР та Комітету у справах культурно-освітніх установ УРСР за перемогу у соціалістичному змаганні. Для поліпшення бібліотечного обслуговування сільського населення рішенням виконкому облради бібліотеку споряджено автомобілем (кузов швидкої допомоги на шасі ГАЗ-АА). На кінець року загальний книжковий фонд бібліотеки зріс до 94441 прим., кількість користувачів сягала 24022 особи, а книговидач – 535000 примірників.

^{20/} Спеціальна структура створена при Наркомпросі РРФСР 4 лютого 1943 року Постановою ЦК ВКП (б) для становлення зруйнованих бібліотек на окупованих фашистами територіях Росії, України, Білорусії.

- 1949** З I кварталу в числі 300 центральних галузевих і окремих обласних бібліотек отримує обов'язковий примірник творів друку російською мовою з Центрального колектора наукових бібліотек (м. Москва).
- 1951** Розпочато будівництво житлового будинку по вул. Спортивній, 14 з вбудованим приміщенням для обласної бібліотеки імені О. М. Горького.
- 1952** Завершено будівництво будівлі по вул. Спортивній, 14 і бібліотека та читачі з 6 грудня почали освоєння нового приміщення.
За успіхи у соціалістичному змаганні бібліотеку нагороджено Почесною Грамотою комітету культурно-освітніх установ України при раді Міністрів УРСР та Республіканського комітету працівників політосвітніх установ.
- 1954** Створено патентний відділ на основі одержання описів винаходів СРСР, НДР, ВНР, ЧСР, ПНР, БНР.
- 1959** У березні наказом обласного управління культури від 12.03.59 № 81 на посаду директора призначено Г.С. Рябошапку.
Отримано вантажний автомобіль «ГАЗ-51», обладнаний будкою з сидіннями.
- 1960** Введено систему відкритого доступу читачів до книжкового фонду відділу абонементів (згідно з постановою ЦК КПРС «Про стан і заходи поліпшення бібліотечної справи в країні»).
За самовіддану працю медаллю СРСР «За трудову доблесть» нагороджено старшого бібліотекаря Кулик Л. Г.
- 1961** Наказом управління культури Запорізької обласної ради депутатів трудящих від 06 березня 1961 року № 39 директором бібліотеки призначено А. І. Бальцера.
- 1965** 15 січня урочисто відзначено 60-річний ювілей бібліотеки.
- 1966** Згідно з Типовим статутом обласної бібліотеки, затвердженим наказом Міністерства культури Української РСР від 26 січня 1966 року № 5-п, бібліотека отримує статус наукового закладу універсального профілю.
Облвиконкомом прийнято рішення про будівництво окремого приміщення для обласної бібліотеки імені О. М. Горького.
- 1967** Частково введено в дію нову структуру бібліотеки (наказ Мінкультури Української РСР від 26 січня 1966 р. № 5п) та створено самостійні структурні підрозділи: відділ комплектування фондів, відділ обробки літератури і організації

каталогів, відділ обслуговування працівників сільського господарства.

Розпочато будівництво головної бібліотеки області за доопрацьованим проектом будівлі бібліотеки АН Білоруської РСР (архітектор Л. М. Гольдштейн) по проспекту імені Леніна між вулицями Українська і Комунарівська.

- 1968** У вересні відбувся зональний семінар-нарада бібліотечних працівників з питань організації та поліпшення нестационарних форм бібліотечного обслуговування населення на базі Гуляйпільського району.
- 1969** Початок становлення бібліотеки як обласного координаційного центру МБА (згідно “Положення про єдину загальнодержавну систему міжбібліотечного абонементу в СРСР”).
- 1970** Підведено підсумки обласного огляду бібліотек, присвяченого 100-річчю від дня народження В. І. Леніна. Групу працівників бібліотеки (І. Г. Бальцер, С. Я. Вільчек, К. Ф. Кулик, Н. І. Музиченко, О. В. Пасицька, С. В. Пономарьова, Т. С. Сукманова) нагороджено пам’ятними ювілейними медалями.
- 1971** Отримано бібліобус «Кубань» виробництва Краснодарського механічного заводу, переобладнаного для зручності в сімнадцятимісний автобус.
- 1972** 31 травня – 7 червня – організовано подорож колективу (17 осіб) до Михайлівського (Псковська область) на VI Всесоюзне Пушкінське свято поезії. Уведено в структуру сектор МБА. Створено відділ літератури на іноземних мовах.
- 1973** Розпочато процес переведення книжкового фонду бібліотеки на інвентарно-форматну розстановку в книгосховищі. За самовіддану працю нагороджено медаллю СРСР «За трудову доблесть» старшого методиста К. Я. Назаренко (Протасова).
- 1974** Прискорено процес будівництва бібліотеки завдяки впливу громадськості та особистому втручання першого секретаря обкому партії М. М. Всеволожського. Бібліотека стала активною учасницею Всесоюзного комплексного соціологічного дослідження «Книга і читання в житті радянського села», яке проводила Державна бібліотека СРСР імені В. Леніна (1973–1975 рр.).
- 1975** Відзначено 70-річний ювілей бібліотеки.
- 1976** Розпочато експериментально на базі Оріхівського району централізацію мережі масових бібліотек області, організатором якої стала обласна бібліотека – головний методичний центр.

- 1977** У жовтні колективом тресту «Запоріжцивільбуд» (управляючий М. Г. Грулін) завершено будівництво нового приміщення бібліотеки. Урочисте відкриття відбулося напередодні відзначення 60-ї річниці Жовтневої революції.
22 грудня бібліотека почала обслуговування читачів у новій будівлі за адресою проспект Леніна, 142.
- 1978** Відбулися зміни у структурі бібліотеки та штатній чисельності: з'явився відділ літератури з питань мистецтв (створено на базі відповідного фонду обласної бібліотеки та приєднання міської нотно-музичної бібліотеки), патентний відділ реорганізовано у відділ технічної літератури (описи винаходів передано до ЦНТБ). Кількість персоналу збільшилася до 200 працівників.
- 1979** 15 січня уведено в дію вертикальний бібліотечний конвеєр конструкції Суханова.
Наказом Міністерства культури УРСР бібліотеку визначено міжобласним депозитарієм для бібліотек Запорізької та Дніпропетровської областей.
- 1980** Відзначено 75-річний ювілей бібліотеки.
В структуру введено сектор інформації з питань культури і мистецтва.
Завершено централізацію масових бібліотек області, в результаті якої було створено 23 районних та міських ЦБС.
- 1982** 27 травня директором бібліотеки призначено І. П. Степаненко.
- 1983** У вересні (13–14) комісією Міністерства культури Української РСР під керівництвом начальника відділу бібліотек З. А. Печенізької вивчено стан діяльності обласних бібліотек Запорізької області по організаційно-методичному забезпеченню розвитку бібліотечної справи. Результати обстеження обговорено у листопаді на засіданні комісії Міністерства культури УРСР та закріплено відповідною постановою.
- 1984** На базі бібліотеки відбувся республіканський семінар-практикум для заступників директорів та завідуючих відділами комплектування ОУНБ України за темою «Завдання обласних універсальних наукових бібліотек по поліпшенню формування та використання книжкових фондів регіону».
- 1986** У березні (27–28) комісією Міністерства культури СРСР вивчено стан роботи органів культури і бібліотек Запорізької області по реалізації Положення про бібліотечну справу в СРСР. 28 травня результати вивчення обговорено на засіданні

- колегії Міністерства культури СРСР (доповідач директор бібліотеки І. П. Степаненко).
- 1987** За досягнення найвищих результатів в соціалістичному змаганні на честь 70-річчя Жовтневої революції колектив нагороджено Почесною грамотою ЦК КПРС, Ради Міністрів СРСР, ВЦРПС та ЦК ВЛКСМ.
- 1988** Початок освоєння ринкових відносин у бібліотеці, запровадження платних послуг на основі наказу Мінкультури СРСР «Про платні послуги в бібліотеках» (в номенклатурі читачам запропоновано довідково-бібліографічні та інформаційні додаткові послуги, клуби за інтересами, курси з вивчення мов).
- 1989** Експериментально введено бригадні форми роботи у структурних підрозділах.
- 1990** Запроваджено нові умови господарювання у відповідності до рішення комісії по удосконаленню господарського механізму при Раді Міністрів СРСР (від 25.05.1989).
24–27 вересня відбулася науково-практична конференція «Сучасний читач та бібліотека», учасниками якої були заступники начальників обласних управлінь культури та директори ОУНБ. Серед запрошених Міністерством культури Української РСР гостей – директор Всесоюзної бібліотеки імені В. І. Леніна – М. Карташов, директор Державної публічної історичної бібліотеки РСФСР М. Афанас'єв.
Згідно з розпорядженням начальника обласного управління культури в структуру бібліотеки введено централізовану бухгалтерію, яка обслуговувала три обласні бібліотеки (ОУНБ, для дітей «Юний читач» та для юнацтва).
- 1991** Поява першої комп'ютерної техніки.
8–24 серпня директор бібліотеки в складі української делегації (керівник начальник відділу бібліотек МК УРСР В. Д. Навроцька) прийняла участь в 57-й сесії Ради Генеральної конференції ІФЛА, яка проходила в Москві.
- 1992** Розширено номенклатуру платних послуг (видача книг із читальних залів на вихідні, користування іноземними журналами мод, ксерокопіювання, продаж книг із обмінно-резервного фонду), з метою подальшого розвитку сервісу для читачів та можливостей стимулювання персоналу.
- 1993** Зроблено перші серйозні кроки щодо інформатизації закладу: придбано 12 ПЕОМ, за участю херсонського

колективного малого підприємства «Мак-ком» розроблено проект комплексної автоматизації основних бібліотечно-бібліографічних процесів на основі локальної мережі ПЕОМ АКСNET.

На зміну зношеному автобусу «Кубань» прийшов легковий автомобіль «Таврія» ЗАЗ 25-05 ЯТА.

1994 Реорганізовано відділ науково-методичної роботи у відділ прогнозування розвитку бібліотечної справи в області.

23 грудня урочисто з широким залученням представників місцевих органів влади, громадськості відзначено 90-річчя з дня заснування бібліотеки.

Створено сектор механізації бібліотечних процесів.

1996 Утворено Запорізьку бібліотечну асоціацію (ЗБА), головою якої обрано ветерана бібліотеки, завідувачу відділом прогнозування розвитку бібліотечної справи С. В. Пономарьову.

Запорізьким відділенням фонду культури України засновано обласну щорічну премію імені А. І. Бальцера, першим лауреатом якої стала діючий директор ЗОУНБ імені О. М. Горького Степаненко І. П.

Вперше урочисто відзначено Всеукраїнський день бібліотек.

Почала функціонувати електронна пошта бібліотеки.

1999 Присвоєно звання “Заслужений працівник культури України” директорові бібліотеки І. П. Степаненко.

2000 Створено інформаційний куток Британської Ради в Україні при відділі літератури іноземними мовами.

Введено в структуру новий підрозділ – відділ автоматизації бібліотечно-бібліографічних процесів, придбано та встановлено програмну систему «УФД/Бібліотека».

Розпочато створення електронного каталогу бібліотеки.

2001 Організовано Центр доступу та навчань в Інтернет за сприянням Відділу преси, освіти та культури Посольства США в Україні (IREX).

Децентралізовано бухгалтерію при ЗОУНБ і введено в структуру бухгалтерську службу.

Розроблено і затверджено Програму інформатизації Бібліотеки на 2001–2005 рр.

2002 Виділено в самостійний підрозділ відділ краєзнавства.

Започатковано веб-сайт бібліотеки.

2003 Прийнято регіональну Програму поповнення бібліотечних фондів на період до 2005 року (на основі державної програми).

Отримано грант Посольства США в Україні (проект «Інтернет-центри в публічних бібліотеках LEAP») та у серпні урочисто відкрито безкоштовний Інтернет-центр.

Група працівників стали учасниками X ювілейної Міжнародної конференції «Крим-2003» (Судак) «Бібліотеки і асоціації в мінливому світі: нові технології і нові форми співробітництва».

2004 У жовтні напередодні дня визволення м. Запоріжжя від фашистських окупантів в Академічному музично-драматичному театрі імені В. Магара урочисто відзначено 100-річний ювілей бібліотеки.

Бібліотека стала першим лауреатом премії «За досягнення у розвитку культури Запорізького краю» в номінації «За досягнення у бібліотечній справі», заснованої облдержадміністрацією.

Колектив бібліотеки нагороджено Почесною грамотою Кабінету Міністрів України.

2005 Розпочато роботу зі створення корпоративного електронного каталогу.

2006 Рішенням обласної ради від 18.01.2006 р. № 12 затверджено обласну Програму поповнення бібліотечних фондів на 2006–2010 рр.

Відкрито Українсько-Канадський бібліотечний центр за сприяння товариства Приятелів України (осередок м. Торонто).

2007 Відкрито Регіональний ресурсний центр для викладачів англійської мови за сприяння Посольства США в Україні при відділі іноземної літератури.

Рішенням Запорізької обласної ради від 29.11.2007 № 44 затверджено нову редакцію Статуту бібліотеки. Змінено назву на: Комунальний заклад «Запорізька обласна універсальна наукова бібліотека імені О. М. Горького» Запорізької обласної ради.

2008 Оголошено обласний конкурс «Краща сільська бібліотека».

Впроваджена віртуальна довідкова служба «Запитай бібліотекаря».

Затверджено нову структуру КЗ «ЗОУНБ імені О. М. Горького» ЗОР.

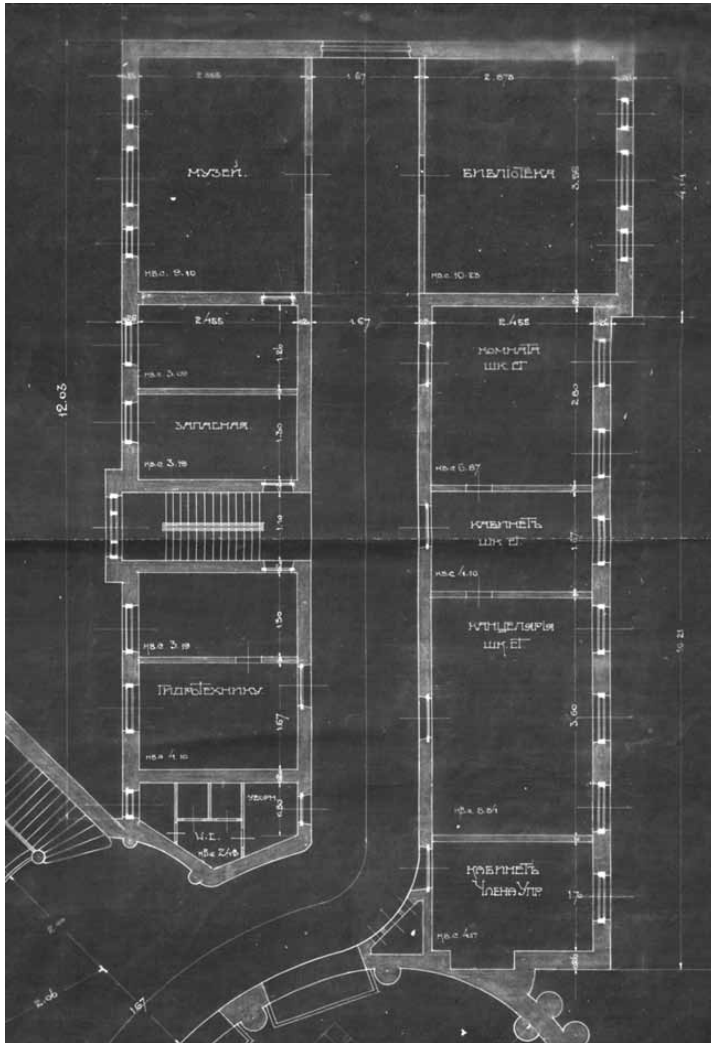
Відбулася творча поїздка групи фахівців бібліотеки до Всеросійської державної бібліотеки іноземної літератури імені М. І. Рудоміно (м. Москва) та участь у семінарі-тренінгу «Організація регіональних програм підтримки і розвитку читання».

- Придбано автомобіль ВАЗ 11173 («Калина»).
- 2009** Впроваджено онлайн-послугу електронної доставки документів.
Створено виставкову та конференц-зали.
1 червня урочисто відкрито Дитячу кімнату.
Директор бібліотеки побувала у навчальній поїздці в США (штат Іллінойс), організованій для керівників ОУНБ України Радою міжнародних досліджень і обмінів (IREX) в рамках проекту «Бібліоміст», фінансованого Біллом і Меліндою Гейтс.
- 2010** Відкрито залу електронних ресурсів.
Відкрито регіональний тренінговий центр програми «Бібліоміст» (партнерська угода IREX, USAID, Мінкультури України профінансована Біллом і Меліндою Гейтс).
- 2011** Виділено у самостійний підрозділ відділ періодики.
Створено відділ інноваційного розвитку і зв'язків з громадськістю.
Проведено обласну акцію «Бібліотекам – суспільну підтримку». Бібліотеку визнано переможцем регіонального конкурсу на краще методичне та бібліографічне видання публічних бібліотек Півдня України за посібник «Календар знаменних і пам'ятних дат Запорізької області» 2011 та 2012 рр.
В результаті модернізації закладу створено 5 локальних мереж, задіяно 114 комп'ютерів, із них 43 з доступом до Інтернету.
- 2012** Запроваджено автоматизований запис користувачів.
Введено в структуру самостійний підрозділ – відділ рідкісних і цінних документів.
Вперше на Запоріжжі бібліотекою в новому форматі – акція «Ніч у бібліотеці» – відзначено Всеукраїнський день бібліотек, учасниками якої стали понад 2,5 тисячі жителів міста.

Упорядковано І. П. Степаненко

Додатки до хронологічних подій Бібліотеки (1902–2012 рр.)

План другого поверху нового приміщення Земської
управи, де передбачено приміщення бібліотеки ²¹

^{21/} Карафін К. С. Усадьбы уездного земства в городе Александровске // Музей-
ний вісник: науков.-теоретичн. щорічник. – Вип. 3. – Запоріжжя, 2003. – С. 83–98

**Програма республіканської науково-практичної конференції
«Сучасний читач і бібліотека» та фотографія на пам'ять**

Міністерство культури Української РСР
Державна республіканська бібліотека імені КПРС
Управління культури Запорізького обласного комітету
Запорізька обласна універсальна наукова бібліотека
імені О. М. Горького

РЕСПУБЛІКАНСЬКА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«СУЧАСНИЙ ЧИТАЧ І БІБЛІОТЕКА»

Запоріжжя
1990

ПРОГРАМА

24 вересня, понеділок

Заїзд і розміщення учасників конференції. Експерсія по місту.

25 вересня, вівторок

9.30 — 18.00

Перегляд виставки «В атмосфері духовного сновлення».

Пленарне засідання

Відкриття конференції

Міністерство культури УРСР

Доповіді:

Соціальний і культурний розвиток Запорізької області.
Запорізьке обласне управління культури.

Перебудова діяльності бібліотек республіки: сучасний стан і перспективи.

Державна республіканська бібліотека ім. КІРС.

Шляхи взаємодії Українського фонду культури та бібліотек у духовному розвитку населення республіки.

Український фонд культури.

Аналіз і шляхи оптимізації відповідності бібліотечних фондів читачьким потребам.

Московський державний інститут культури.

Наукові підходи до покращення книговидавничої політики країни і ступінь задоволення потреб різних груп населення в книзі і читанні.

Науково-дослідний інститут книги НВО «Все-союзна книжкова палата».

Співдоповіді:

Основні напрями розвитку бібліотечної соціології читання в тринадцятій п'ятирічці.

Державна бібліотека СРСР ім. В. І. Леніна.

Функції бібліотек в умовах мінливої соціальної структури сучасного суспільства.

Київський державний інститут культури ім. О. Є. Корнійчука.

Державна публічна історична бібліотека РРФСР.

Сучасний бібліотекар: підготовка кадрів (деякі результати дослідження).

Київський інститут культури ім. Корнійчука.

26 вересня, середа

9.30 — 18.00

Наукові повідомлення:

Діяльність бібліотечної соціологічної служби республіки — важлива передумова поліпшення обслуговування читачів.

Державна республіканська бібліотека УРСР ім. КІРС.

Шляхи взаємодії соціологічної служби Книжкової палати УРСР ім. І. Федорова з бібліотечною соціологічною службою.

Республіканське бібліографічно-видавниче об'єднання «Книжкова палата УРСР ім. І. Федорова».

Про впровадження диференційованого обслуговування читачів.

Харківський державний інститут культури.

Про взаємовідносини читача і бібліотекаря.

Державна Публічна бібліотека ім. М. Є. Салтикова-Щедріна. Національна бібліотека РРФСР.

Читацька думка про читання, бібліотекаря і бібліотеку.

Миколаївська обласна універсальна наукова бібліотека ім. О. Гмирьова.

Запорізька обласна універсальна наукова бібліотека ім. О. М. Горького (читач).

Причини зниження читацької активності.

Запорізька обласна універсальна наукова бібліотека ім. О. М. Горького.

Реалізація наслідків вивчення читачів обласної бібліотеки.

Луганська обласна універсальна наукова бібліотека ім. О. М. Горького.

Дніпропетровська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Жовтневої революції.

Тернопільська обласна універсальна наукова бібліотека ім. В. Н. Затонського.

Динаміка читачьких потреб, запитів і інтересів різних соціальних груп населення республіки:

- Запити читачів-спеціалістів невеликих міст республіки на літературу виробничого комплексу (за матеріалами дослідження)

Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка.

- Деякі фактори, що впливають на процес читання робітничої молоді.

Ровенський державний інститут культури.

- Вивчення професійних запитів членів творчих спілок і оптимізація їх задоволення в ОДНБ ім. О. М. Горького.

Одеська державна наукова бібліотека ім. О. М. Горького.

- Динаміка читання групи викладачів вузів, СІТУ та вчителів шкіл.

Одеська обласна універсальна наукова бібліотека ім. В. І. Леніна.

- Вивчення інформаційних потреб спеціалістів АПК.

Вінницька обласна універсальна наукова бібліотека ім. К. А. Тімірязєва.

Кримська обласна універсальна наукова бібліотека ім. І. Франка.

- Вивчення читання і читачьких запитів на літературу національною мовою в масових бібліотеках Молдавської РСР.

Державна бібліотека Молдавської РСР ім. Крупської.

- Удосконалення роботи бібліотек по задоволенню читачьких потреб окремих національних груп населення в місцях їх компактного проживання.

Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека.

Львівська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Я. Галана.

Чернівецька обласна універсальна наукова бібліотека.

- Розвиток бібліотечного обслуговування населення в інших країнах.

Національна бібліотека Польської Республіки.

Київський державний інститут культури ім. Корнійчука (аспірант).

Проблемні виступи:

Найбільш популярні твори 1989—1990 років (за наслідками кроскультурного дослідження).

Державна республіканська бібліотека УРСР
ім. КППС.

Думки літературознавців про твори української художньої літератури, які слабо читаються в бібліотеках.

Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР.

Заходи по покращенню знання бібліотекарями української художньої літератури.

Інститут підвищення кваліфікації працівників культури Міністерства культури УРСР.

Зустріч з найбільш популярним українським письменником 1989 року серед читачів державних масових бібліотек (за підсумками соціологічного дослідження).

Спілка письменників України.

27 вересня, четвер

9.30 — 13.00

Дискусії:

Місце української художньої літератури в читанні нашого сучасника та шляхи активізації її використання в бібліотеках (для групи завідуючих відділами обслуговування читачів та спеціалістів соціологічних служб).

Ведуть:

Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР
Державна республіканська бібліотека УРСР
ім. КППС.
Добровільне товариство любителів книги УРСР.

Модель обласної бібліотеки 2000 року (для групи заступників директорів).

Ведуть:

Московський державний інститут культури
Державна республіканська бібліотека УРСР
ім. КППС.

**Підведення підсумків конференції,
прийняття рекомендацій**

Міністерство культури УРСР

**На фото учасники науково-практичної конференції
“Сучасний читач і бібліотека”**

**Світлина членів української делегації на 57-й Генеральній
конференції і Сесії Ради ІФЛА (Москва, 20 серпня 1991 р.)**

На фото
зліва направо
директори ОУНБ:
П. В. Грищенко
(Чернігів),
З. М. Рижова
(Дніпропетровськ),
А. Р. Калашнікова
(Суми),
І. П. Степаненко
(Запоріжжя)

Унікальність фотографії в тому, що зроблена вона кольоровим фотоапаратом "Кодак" одним із членів японської делегації.

**Горьківці – учасники відкриття року культури в Україні
на Запоріжжі (січень 2003 р., обласний український музично-
драматичний театр імені В.Магара)**

На фото зліва направо: І.П. Степаненко (директор ОУНБ ім. О. М. Горького), Г.М. Нагорна (зав. відділом краєзнавства ОУНБ ім. О. М. Горького), Л.А. Сізінцова (начальник обласного управління культури), Ю.П. Богуцький (Міністр культури і мистецтв України), Є.Г. Карташов (губернатор Запорізької області)

**Горьківці – учасники творчої поїздки до ВДБІЛ
імені М. Рудоміно (Москва, березень 2008 р.)**

Іменний покажчик

А

Абрагимов Р.И.
Аврах А.
Автономов П.Ф.
Александров П.Г.
Алекеенко Г.Г.
Ангори
Апдайк
Артамонова С.І.
Афанас'єв М.
Ахломов В.

Б

Бабенко М.С.
Бальцер А.І.
Бальцер І.Г.
Бачурина Л.В.
Баш А.Я.
Бей Н.
Белоконь
Беляева Л.О.
Белінський
Бичева І.Н.
Богуславская К.В.
Богуцький Ю.П.
Бойченко
Брехт
Бродская Ц.Я.
Бубнова Н.Ф.
Буцанов

В

Василенко Л.Я.
Васильченко М.В.
Вільчек С.Я.
Войтенко
Волкова К.Ф.

Воронько П.Н.
Всеволожський М.М.
Высоцкий А.Т.

Г

Гейтс Білл
Гейтс Мелінда
Гитина Т.Н.
Глебова Л.И.
Гоголь
Годлевський М.Г.
Гольдштейн Л.М.
Горький М.
Гофф Жак Ле
Гришко М.Ф.
Грищенко П.В.
Грулін М.Г.
Гюго

Д

Демкова О.А.
Дереш Л.
Дубинин В.К.
Дурново П.
Дынник А.Л.
Дьяченко Л.В.

Е,Є

Енгельс
Ермакова В.Н.

Ж

Жадан С.
Железняк И.Л.
Жук В.И.
Жуковський

З

Заболотный И.

Закарлюка Л.В.
Заставская А.
Зацный Ю.А.
Зыскинд Л.И.

И

Игнатюк Л.И.
Измалкова Н.И.
Иоффе Г.Д.

І

Іванов
Ідельсон
Ізюмова Л.Ф.
Іоффе О.В.

К

Калашнікова А.Р.
Калінін
Каплан
Каплан П.Л.
Карафин К.С.
Карташов Є.Г.
Карташов М.
Касьян
Квитка В.В.
Керре Ф.
Кийко Е.Н.
Кийко С.П.
Киселева К.М.
Кладовикова О.А.
Кметь
Колодка Л.І.
Коломойцев И.Д.
Коптяева А.
Костина Л.А.
Костиря З.Г.
Кочетов

Крижановский Г.М.
Крутькова Н.И. (Лябах)
Кузнецова И.Н.
Кулик К.Ф.
Кулик Л.Г.
Курилова
Курков А.
Кутузов Л.Н.
Кухар В.

Л

Лаврусенко Г.С.
Ласков М.В.
Левина Л.Г.
Леденкова Л.М.
Лем
Ленін В.І.
Лепихова Н.
Лермонтов М.Ю.
Лесков М.Р.
Лисня В.А.
Лисняк В.А.
Литвинов Н.Т.
Литвинова Е.Д.
Лихолай В.Я.
Ломаносов
Лопщенко И.М.
Луначарский А.В.
Львівський

М

Майдачевський О.Л.
Макарова Р.
Малахова А.В.
Маленков
Манько Ю.Г.
Маркова Л.В.
Маркс
Мармута О.В. (Мешкова)
Мартыненко Т.М.

Матиос М.
Махортова Л.Ф.
Маяковський
Меламуд С.І.
Мінько
Могучий І.В.
Музыченко Н.И.

Н

Навроцька В.Д.
Нагнибеда М.Л.
Нагорна Г.М. (Довбаш)
Назаренко К.Я.
Некрасов
Никулин
Нікітін
Ніконов
Новицький Я.П.

О

Омельченко Є.

П

Павлов А.
Панічева Г.В.
Пасицька О.В.
Передерий Г.В.
Петрикин В.И.
Печенізька З.А.
Пісецька Ф.Є.
Пономарьова С.В.
Поппер К.
Протасова К.Я.
Пушкін О.С.

Р

Радіщев
Ратнікова Г.П.
Ребро П.П.

Рижова З.М.
Рогов В.Д.
Роздобудько И.
Руденко Е.В.
Русова В.А.
Рыбалко Н.И.
Рябошапка Г.С.

С

Савкіна О.А.
Салтиков-Щедрін
Саянов
Свирская Л.И.
Семенкова М.П.
Сервантес М.
Симаков В.А.
Симоненко В.Л.
Сізінцова Л.А.
Слагін Е.
Слободченко Н.А.
Смыченко Л.И.
Соколова Л.К.
Соколова Э.Й.
Сологубова З.М.
Сталін Й.В.
Стебун И.И.
Степаненко І.П.
Строковский Н.
Сукманова Т.С.
Сухомлинський

Т

Тимочко Г.Г.
Тімірязєв
Ткач Н.М.
Толстой Л.Н.
Трепенко
Тюленева С.Н.

Ф

Фадєєва
Федорченко В.П.
Філь
Фокін
Фомічов
Фріман А.О.
Фурманов

Х

Харчук Ж.Е.
Холін

Ц

Цукіло В.

Ч

Чапек
Чернишевський
Черниховський С.
Чених А.И.
Чехов
Чирков
Чубенко Л.М.
Чуланова А.А.
Чюруканов П.Ф.

Ш

Шагинян М.
Шапиро О.М.
Шварцгорн А.
Шевченко Н.Ф.
Шелест
Шелленбарг М.А.
Широкова А.Г.
Шишкина Н.И.
Шпако
Шпанов

Шпилеєва В.И.
Штерн Б.Я.
Шумаков П.А.

Щ

Щербинський С.

Ю

Юдавіна Л.

Я

Яценко Н. И.

Зміст

Від укладача	3
Степаненко І. П. І знову гортаємо пожовтілі сторінки Отчет Александровского городского общественного управления за 1902 год	6 13
Отчет о состоянии Александровской городской об- щественной библиотеки за 1909 год.....	16
Бібліотека на шпальтах запорізьких газет у 1925– 1941 рр.	19
Протокол № 14 засідання Бюро Культурно-соціальної Секції Міськради від 21/Х-27 року	23
Акт обстеження городской центральної бібліотеки Календарний план політосвітроботи на околицях міс- та з 1 липня по 1 серпня 1928 року	26 28
Меламуд С. І. В новій обласній бібліотеці	34
Фриман А. За пределами обязанностей	39
Лист начальника управління культури В. М. Василь- ченка	45
Бальцер А. И. Зарисовки библиотекаря	46
Шпилева В. И. Мое призвание – открывать мир книги Ратникова Г. П. Відділу сільськогосподарської літера- тури – 45 років	48 56
Писецкая Ф. Е. Лучшие годы моей жизни	63
Колодка Л. И. Живая нить между прошлым и будущим Фоторепортаж «Відпочиваємо разом, мандруємо ріднокраєм»	68 76
Степаненко І. П. Хроніка подій Бібліотеки 1902–2012 років	81
Додатки до хронологічних подій Бібліотеки (1902– 2012 рр.	92
Іменний покажчик	100

Науково-популярне видання

БІБЛІОТЕКА, РОКИ, ЛЮДИ, ДОЛІ

Збірка нарисів та фотодокументів. Вип. 3

(українською мовою,
російською мовою)

Відповідальний за випуск: І. П. Степаненко
Укладач та редактор: І. П. Степаненко
Комп'ютерний набір: П. О. Бойко

Технічний редактор: О. Недашковська
Дизайн та верстка: В. Текуч

Підписано до друку 05.12.2012. Формат 60х90/16
Папір офс. Гарнітура PragmaticaC. Цифровий друк
Ум. друк. арк. 6,13. Наклад 150 прим.

Видавництво ПП «АА Тандем»
Адреса: 69006, м. Запоріжжя, а/с 4602, тел. (061) 222-70-10
Свідоцтво про внесення до державного реєстру видавців:
Серія ДК № 2899

Надруковано: ПП «АА Тандем»
Замовлення № 75